

MINISTERSTWO GOSPODARKI

POLSKA 2006

RAPORT O STANIE HANDLU ZAGRANICZNEGO

WARSZAWA 2006

Opracowanie:

Ministerstwo Gospodarki

Departament Analiz i Prognoz:

Kazimierz Miszczyk (koordynator Zespołu Analiz Handlu Zagranicznego), Ryszard Szelański, Karol Pęczak, Katarzyna Korgol-Gres

we współudziale:

Departamentu Polityki Handlowej

pod kierunkiem:

Grażyny Henclewskiej – Dyrektora Departamentu Analiz i Prognoz
Anety Piątkowskiej – Zastępcy Dyrektora Departamentu Analiz i Prognoz

ISSN 1429-3021

Spis treści

1. Ogólna charakterystyka uwarunkowań oraz wyników polskiej wymiany handlowej w 2005 r.	5
2. Skala i dynamika obrotów towarowych w 2005 r.	11
2.1. Obroty handlu zagranicznego według danych NBP	11
2.2. Obroty towarowe według danych GUS	13
2.3. Zmiany wolumenu obrotów handlowych	17
3. Zmiany struktury geograficznej obrotów handlowych	19
4. Zmiany struktury przedmiotowej obrotów handlowych	29
4.1. Zmiany pozytywne	29
4.2. Zmiany negatywne	30
5. Dominujące pozycje towarowe w obrotach handlu zagranicznego Polski	37
6. Uwarunkowania wymiany handlowej w 2005 r.	43
6.1. Czynniki wpływające na poziom i dynamikę eksportu	43
6.2. Czynniki wpływające na poziom i dynamikę importu	47
7. Projekcja obrotów towarowych na 2006 r.	51
7.1. Podstawowe uwarunkowania koniunkturalne	51
7.2. Podstawowe uwarunkowania wewnętrzne	53
7.3. Projekcja	53
8. Polski handel zagraniczny w ramach jednolitego rynku europejskiego	55
8.1. Harmonizacja prawa gospodarczego	56
8.2. Swobodny przepływ towarów	59
8.3. Swobodny przepływ usług	60
8.4. Rynek wewnętrzny a stosunki gospodarcze z krajami trzecimi	63

8.5. Wspólna polityka handlowa UE	63
8.6. System celny Wspólnoty Europejskiej	64
8.7. Działalność w ramach międzynarodowych organizacji handlowych (Światowa Organizacja Handlu – WTO; Komitet Handlu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD)	65
8.8. Przyszłość rynku wewnętrznego	65
9. Podsumowanie.....	67
Spis tabel	71
Spis wykresów	72

1. **OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA UWARUNKOWAŃ ORAZ WYNIKÓW POLSKIEJ WYMIANY HANDLOWEJ W 2005 R.**

W gospodarce światowej w 2005 r. utrzymały się podstawowe tendencje ekonomiczne obserwowane w ostatnich latach. Po rekordowo wysokim tempie wzrostu PKB w 2004 r. (o 5,1% w stosunku do 2003 r.), w roku ubiegłym zaobserwowano pewne spowolnienie. Ocenia się, że w 2005 r. produkt globalny wzrósł o 4,6%. Prognozy na rok 2006 są optymistyczne i zakładają utrzymanie się dynamiki światowego PKB na zbliżonym poziomie.

Należy jednak zwrócić uwagę na występowanie w gospodarce światowej szeregu czynników, które mogą oddziaływać negatywnie na wzrost w średnim i długim okresie. Do tak określonych czynników ryzyka można zaliczyć m.in.: wysokie ceny ropy naftowej i innych nośników energii, spadek popytu wewnętrznego w niektórych wysoko rozwiniętych gospodarkach, rosnącą presją inflacyjną i związane z tym zaostrzenie polityki monetarnej m.in. w krajach OECD, wysoki i wciąż powiększający się deficyt w handlu zagranicznym Stanów Zjednoczonych oraz trudną sytuację finansów publicznych w najbardziej rozwiniętych państwach świata. Z kolei czynnikami pozaekonomicznymi zagrażającymi globalnym trendom rozwojowym są: destabilizacja niektórych regionów (szczególnie krajów eksportujących surowce energetyczne), zmiany klimatyczne i wynikające stąd katastrofy naturalne (huragany, powódzie itp.) oraz procesy demograficzne (starzenie się społeczeństw krajów wysoko rozwiniętych, przy gwałtownym przyroście naturalnym w krajach słabo rozwiniętych, co prowadzi do zwiększenia presji migracyjnej).

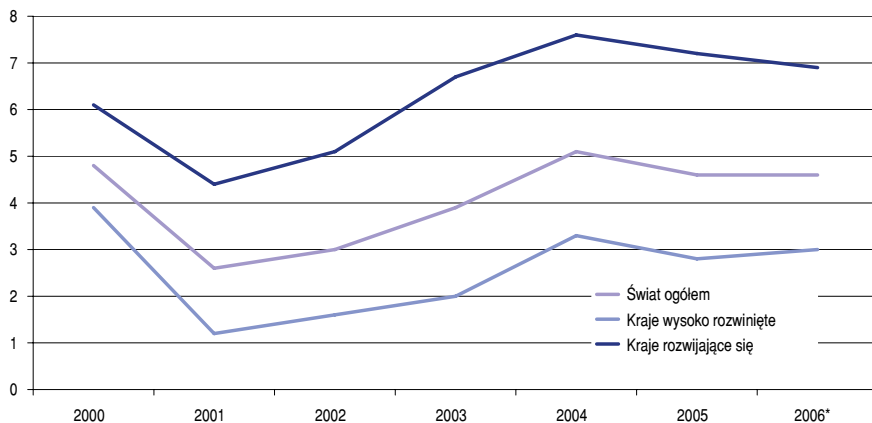
Głównym napędem globalnej koniunktury gospodarczej w 2005 r., podobnie jak w latach poprzednich, były Stany Zjednoczone oraz kraje Azji Wschodniej. Szczególnie dynamicznie, już kolejny rok z rzędu, rozwijały się Chiny (wzrost PKB o 9,9%) oraz Indie (wzrost o 8,5%).

Natomiast tempo wzrostu gospodarki japońskiej, pomimo pewnego ożywienia w ostatnich dwóch latach, było umiarkowane (w 2005 r. wzrost o 2,6%).

Zdecydowanie poniżej średniej światowej rozwijały się gospodarki strefy euro i UE-15 (głównych partnerów handlowych Polski). W roku ubiegłym przeciętne tempo wzrostu krajów „piętnastki” wyniosło zaledwie 1,5%, przy czym w Niemczech – największym dla Polski rynku unijnym – utrzymywał się stan bliski stagnacji (wzrost PKB o 0,9%).

Tendencje rozwojowe gospodarki światowej w ostatnich latach ilustruje wykres 1.

Wykres 1. Tempo wzrostu światowego PKB

* prognoza

Źródło: DAP MG na podstawie danych Komisji Europejskiej oraz Międzynarodowego Funduszu Walutowego

W roku bieżącym przewiduje się ożywienie tempa wzrostu handlu światowego do około 9%, po jego spowolnieniu z 10,5% w 2004 r. do 7,3% w roku 2005. Na tempo wzrostu wolumenu handlu światowego wpływać będą dwie przeciwstawne tendencje. Z jednej strony ekspansję handlową hamować będą rosnące koszty energii, wzrost stóp procentowych i rosnąca presja inflacyjna w krajach importujących ropę naftową. Z drugiej strony tym negatywnym czynnikiem

przeciwdziałać będzie zwiększony popyt importowy krajów produkujących ropę, dający impuls do zwiększenia eksportu krajów uprzemysłowionych.

Prognozę tempa wzrostu handlu światowego na lata 2006–2007 przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Prognoza tempa wzrostu eksportu i importu w latach 2006–2007

Wyszczególnienie	Eksport			Import		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Świat	7,2	8,7	8,3	7,4	9,0	7,8
Kraje uprzemysłowione	4,6	6,3	6	5,6	6,6	6,3
USA	7,2	6,8	6,2	6,6	7	6,7
Strefa Euro	4,0	6,6	5,9	5,1	6,8	6,3
Japonia	5,5	8,6	7,3	3,6	5,6	5,4
Rynki wschodzące	10,5	11,5	10,8	10,5	12,8	10,2
Azja (bez Japonii)	12,2	14,3	13,3	10	13,5	10,3
w tym Chiny	22	22,2	19,6	12,7	19,8	15,3
Europa Środkowa i Wschodnia	8,1	10,3	9	10,4	12,8	11,4
Ameryka Łacińska	9,1	7,3	7,2	9,4	8,3	6,6

Źródło: DAP MG na podstawie danych IMF

W warunkach stosunkowo słabej koniunktury na rynkach najważniejszych partnerów handlowych Polski, na uznanie zasługuje utrzymanie wysokiej dynamiki wymiany handlowej mierzonej wzrostem obrotów w cenach dewizowych (zarówno w USD, jak i w EUR). Wartość obrotów handlowych w ujęciu rzeczowym (wg GUS) wzrosła w 2005 r. w odniesieniu do roku poprzedniego: w eksporcie o 21,1% w USD oraz o 19,6% w EUR, a w imporcie odpowiednio o 15,2% i 13,8%. Natomiast tempo wzrostu wolumenu obrotów, w wyniku znaczącego wzrostu cen dewizowych, okazało się wyraźnie niższe niż w roku poprzednim i wyniosło 10,6% w eksporcie oraz 5,2% w imporcie.

Pomimo wzrostu cen dewizowych obrotów handlowych zarówno w eksporcie, jak i w imporcie (o ok. 9,5% w ujęciu dolarowym i o ok. 8,0% w EUR), rok miniony przyniósł kilkuprocentową obniżkę cen

transakcyjnych (wyrażonych w złotych) – o ok. 4,2% w imporcie oraz 4,0% w eksporcie. Było to rezultatem obserwowanego w roku ubiegłym znacznego umocnienia złotego w stosunku do dwóch podstawowych walut. Relacje cenowe (*terms of trade*) w 2005 r. w wymiarze złotowym, mimo iż okazały się nieco gorsze niż w roku poprzednim (105,3%), utrzymały się na względnie korzystnym poziomie (ponad 101%). Sytuacja ta wpłynęła na pogorszenie rentowności sprzedaży eksportowej i kondycji eksporterów, zwłaszcza tam, gdzie udział komponentów importowanych w produkcji eksportowej był niewielki. Dotyczyło to głównie podmiotów małych i średnich, zwłaszcza tych z kapitałem wyłącznie krajowym. Natomiast tam gdzie udział importu w produkcji eksportowej był relatywnie wysoki, tj. głównie w dużych przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym (np. w branży motoryzacyjnej) relatywne obniżenie wpływów eksportowych mogło być skutecznie kompensowane obniżeniem wydatków importowych lub innymi rozwiązaniami w sferze wzajemnych rozliczeń wewnątrz korporacyjnych.

Rok 2005 był kolejnym rokiem z rządu, w którym zanotowano zdecydowane zmniejszenie się deficytu obrotów handlu zagranicznego Polski. W latach 2000–2005 ujemne saldo wymiany zostało zredukowane o 48% (z -18,7 mld EUR w 2000 r. do -9,7 mld EUR w 2005 r.). Warto przy tym podkreślić, że zostało to osiągnięte głównie dzięki poprawie salda obrotów handlowych z rynkami unijnymi. Deficyt z tą grupą rynków w wysokości 1,4 mld EUR w 2004 r. przekształcił się w nadwyżkę rządu 1,9 mld EUR w 2005 r. Dzięki temu, pomimo znaczącego pogłębienia się deficytu w handlu z krajami rozwijającymi się oraz z rynkami Europy Środkowej i Wschodniej (łącznie o ponad 1,6 mld EUR), osiągnięto redukcję deficytu ogólnych obrotów aż o 1,9 mld EUR.

Powyższe efekty można wiązać w znacznej mierze z poprawą konkurencyjności polskiej oferty eksportowej oraz ze wzrostem nowoczesności polskiej gospodarki i zmniejszeniem jej uzależnienia od importu zaopatrzeniowego. Jednocześnie potwierdzają one pozytywny wpływ naszego członkostwa w UE na sytuację w polskim handlu zagranicznym.

Dynamiczny wzrost eksportu był istotnym źródłem wzrostu gospodarczego. Dzięki wyraźnemu ożywieniu eksportowemu w ostatnich kilku latach relacja eksportu do PKB, jak i eksport *per capita*, znacząco wzrosły. Nadal jednak wskaźniki te pozostają na poziomie znacznie niższym niż w krajach o podobnym poziomie rozwoju gospodarczego, nie mówiąc o krajach wysoko rozwiniętych. Wprawdzie eksport przypadający na 1 mieszkańca wzrósł z ok. 0,9 tys. EUR w 2000 r. do ok. 1,9 tys. EUR w roku ubiegłym, to jednak był on ponad 3-krotnie niższy niż w Czechach (ok. 6 tys. EUR), ponad 2,5-krotnie niższy niż na Węgrzech i Słowacji (ponad 4,5 tys. EUR) oraz 5-krotnie niższy niż w Niemczech (9,8 tys. EUR). Relacje eksportu do PKB przedstawia tabela 2.

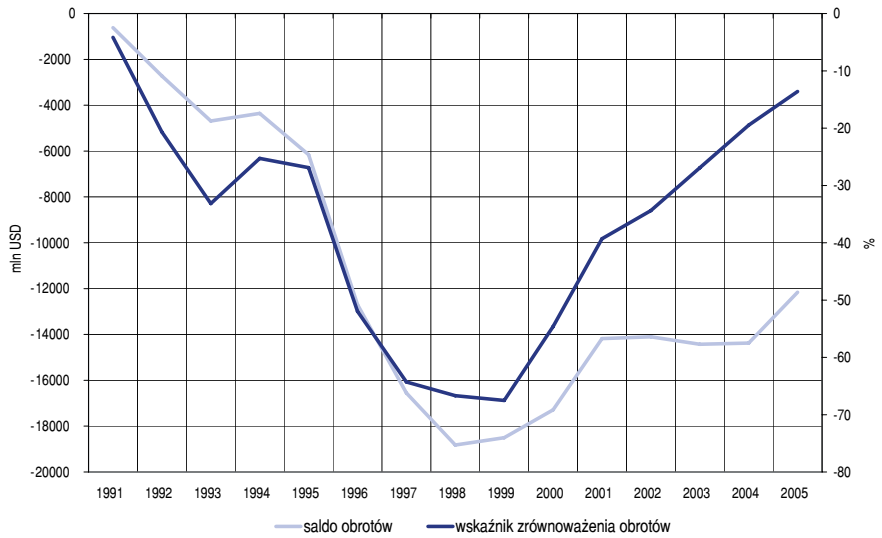
Tabela 2. Relacje eksportu do PKB w latach 2000–2005

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005
PKB w mld PLN	684,9	721,6	781,1	842,1	923,3	980,9
Dynamika PKB w %	4,0	1,0	1,4	3,8	5,3	3,4
Eksport w mld PLN	137,9	148,7	167,3	208,9	272,1	288,7
Eksport/PKB w %	20,1	20,6	21,4	24,8	29,5	29,4

Źródło: DAP MG na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę fakt, że dotychczas wzrostowi obrotów towarzyszył z reguły wzrost deficytu warto odnotować, że stopniowa redukcja deficytu obrotów towarowych w 2005 r. nastąpiła przy stosunkowo dynamicznym wzroście zarówno eksportu, jak i importu. Zjawisko to można uznać za wyjątkowo korzystne na tle okresu transformacji. Ilustruje to wskaźnik zrównoważenia obrotów towarowych, mierzony relacją salda wymiany do eksportu. Wskaźnik ten uległ w roku ubiegłym znacznej poprawie (-13,6% wobec -19,5% w 2004 r.). Zmiany wskaźnika w całym okresie transformacji przedstawiono na wykresie 2.

Wykres 2. Zmiany wskaźnika zrównoważenia obrotów handlu zagranicznego od 1991 r.

Źródło: DAP MG na podstawie danych GUS

2. SKALA I DYNAMIKA OBROTÓW TOWAROWYCH W 2005 R.

W 2005 r. tempo wzrostu obrotów towarowych uległo wyraźnemu spowolnieniu. Było ono szczególnie widoczne w przypadku obrotów w ujęciu dolarowym, gdzie na uwarunkowania realne tego zjawiska nałożyło się umocnienie dolara względem euro.

2.1. Obroty handlu zagranicznego według danych NBP

Eksport w 2005 r. wzrósł do poziomu ponad 77,1 mld EUR (prawie 96 mld USD). Jego poziom zarówno w jednej, jak i drugiej walucie okazał się wyższy o około 17,2% niż w roku poprzednim.

Import, podobnie jak eksport, wzrósł w stosunku do poprzedniego roku w identycznym tempie w obu walutach (o 12,7%), osiągając poziom prawie 79,3 mld EUR (98,6 mld USD).

Deficyt obrotów zarówno w USD, jak i w EUR został w minionym roku zredukowany o około połowę, tj. odpowiednio: z 5,6 mld USD do niespełna 2,7 mld USD i z prawie 4,6 mld EUR do 2,2 mld EUR.

Spowolnienie wzrostu obrotów w relacji do 2004 roku w przeliczeniu na EUR, ze względu na znaczne osłabienie tej waluty w minionym roku, okazało się mniej wyraźne niż w ujęciu dolarowym. W rezultacie tempo wzrostu obrotów w obydwu walutach w skali całego roku uległo niemalże wyrównaniu. Kształtowanie się obrotów towarowych w ujęciu płatniczym w dwóch głównych walutach w kolejnych miesiącach i kwartałach ubiegłego roku ilustruje tabela 3.

Tabela 3. Obroty handlu zagranicznego w 2005 r. (w USD i EUR)

Miesiące	2005										
	W mln USD			Dynamika (analogiczny okres poprzedniego roku=100)			W mln EUR			Dynamika (analogiczny okres poprzedniego roku=100)	
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import
Styczeń	7 368	7 250	118	140,7	127,3	90	5 602	5 512	90	135,0	122,1
Luty	7 533	7 602	-69	125,7	132,4	-53	5 786	5 839	-53	121,9	128,4
Marzec	8 209	8 603	-394	124,6	114,5	-299	6 225	6 524	-299	115,8	106,4
Razem I kwartał	23 110	23 455	-345	129,7	123,8	-262	17 613	17 875	-262	123,4	117,7
Kwiecień	8 257	8 379	-122	115,2	102,3	-94	6 376	6 470	-94	106,9	95,0
Maj	7 470	8 047	-577	123,8	118,9	-454	5 877	6 331	-454	117,0	112,4
Czerwiec	8 134	8 231	-97	116,2	113,2	-80	6 684	6 764	-80	115,9	112,8
Razem II kwartał	23 861	24 657	-796	118,1	110,9	-628	18 937	19 565	-628	113,0	106,1
Razem I półrocze	46 971	48 112	-1 141	123,5	116,8	-890	36 550	37 440	-890	117,8	111,3
Lipiec	7 468	7 604	-136	115,9	105,9	-113	6 196	6 309	-113	118,0	107,8
Sierpień	7 371	7 836	-465	116,1	116,7	-378	5 990	6 368	-378	114,9	115,5
Wrzesień	8 844	8 975	-131	113,6	111,6	-107	7 200	7 307	-107	112,9	111,0
Razem III kwartał	23 683	24 415	-732	115,1	111,3	-598	19 386	19 984	-598	115,1	111,3
Razem 3 kwartały	70 654	72 527	-1 873	120,6	114,9	-1 488	55 936	57 424	-1 488	116,8	111,3
Październik	8 841	8 837	4	114,2	110,4	-28	7 313	7 341	-28	118,0	114,6
Listopad	8 601	8 875	-274	105,5	107,3	-270	7 213	7 483	-270	114,8	117,5
Grudzień	7 800	8 353	-553	106,3	103,5	-395	6 687	7 082	-395	122,0	117,4
Razem IV kwartał	25 242	26 065	-823	108,6	107,1	-693	21 213	21 906	-693	118,1	116,5
RAZEM	95 896	98 592	-2 696	117,2	112,7	-2 181	77 149	79 330	-2 181	117,2	112,7
średnio w miesiącu	7 991	8 216	-225	-	-	-182	6 429	6 611	-182	-	-

Źródło: DAP MG na podstawie danych NBP

W 2005 r. zarysowała się tendencja wyrównywania się tempa wzrostu importu i eksportu, co w dłuższej perspektywie może doprowadzić do spowolnienia ograniczania deficytu obrotów towarowych. W pierwszym kwartale eksport rozwijał się szybciej niż import o 5,7 pkt. proc., w drugim kwartale o 6,9 pkt. proc., w trzecim o 3,8 pkt., a w czwartym jedynie o 1,6 pkt. proc.

Niemniej jednak w ostatnich latach wzrost eksportu przewyższający wzrost importu wpłynął na stopniową redukcję ujemnego salda obrotów towarowych. Saldo obrotów towarowych, jako największa pozycja na rachunku obrotów bieżących, ma decydujący wpływ na kształtowanie się salda tego rachunku. Znacząca poprawa salda w tej pozycji przyniosła zmniejszenie deficytu na rachunku obrotów bieżących, a tym samym poprawę jego relacji do PKB. Ilustruje to tabela 4.

Tabela 4. Saldo rachunku obrotów bieżących w latach 2000–2005

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Saldo obr. tow. w mld USD	-12,3	-7,7	-7,3	-5,7	-5,6	-2,7
Saldo obr. tow./PKB w %	-7,2	-4,0	-3,7	-2,6	-2,2	-0,9
Saldo rach. obr. bież. w mld USD	-10,0	-5,4	-5,0	-4,6	-10,5*	-4,3
Saldo r.o.b./PKB w %	-5,8	-2,8	-2,5	-2,1	-4,2	-1,4

Źródło: DAP MG na podstawie danych NBP

* Relatywnie wysoki deficyt na rachunku obrotów bieżących w 2004 r. miał w znacznej mierze charakter ewidencyjno-statystyczny, został bowiem spowodowany przeniesieniem reinwestowanych dochodów spółek z kapitałem zagranicznym z rachunku obrotów bieżących na rachunek kapitałowy bilansu płatniczego.

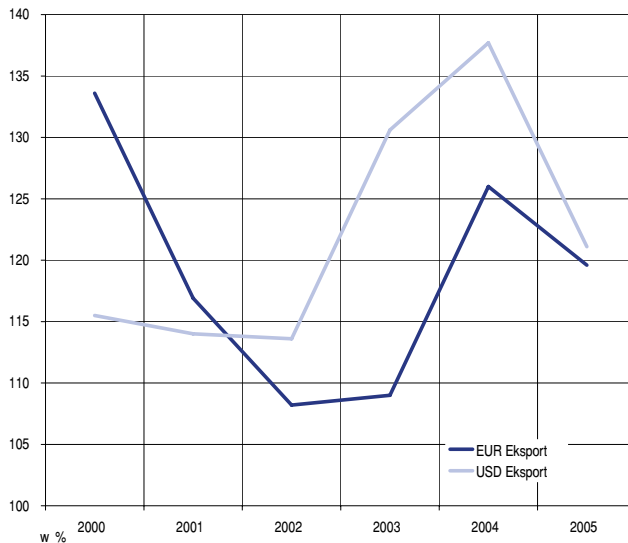
2.2. Obroty towarowe według danych GUS

Wraz ze stopniowym osłabianiem się EUR wobec dolara w kolejnych miesiącach ubiegłego roku następowało przyspieszenie tempa wzrostu obrotów wyrażonych we wspólnej walucie europejskiej. W rezultacie, pod koniec roku notowano już nie tylko wyrównanie tempa wzrostu obrotów w obu walutach, ale nawet wyraźnie wyprzedzający wzrost wartości obrotów w EUR w stosunku do wartości dolarowej.

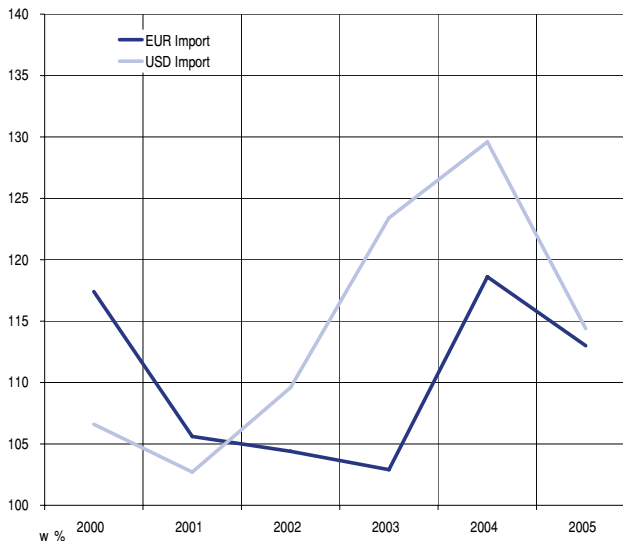
Ilustrację zmian tempa wzrostu obrotów w obu podstawowych walutach w okresie minionych 6 lat stanowi wykres 3.

Wykres 3. Zmiany tempa wzrostu obrotów handlu zagranicznego w latach 2000–2005

w eksporcie

w imporcie

Źródło: DAP MG na podstawie danych GUS

Eksport w wymiarze dolarowym wzrósł o 21,1%, osiągając poziom 89,4 mld USD. Tempo wzrostu okazało się tu o połowę wolniejsze niż w roku poprzednim.

Warto zauważyć, że poziom eksportu osiągnięty w minionym roku w wymiarze dolarowym był ponad 2,8-krotnie wyższy niż w roku 2000.

Wzrost eksportu w przeliczeniu na EUR okazał się w 2005 r. nieco niższy niż w dolarach i wyniósł 19,6%. Osiągnięty w roku ubiegłym poziom eksportu w tej walucie (71,4 mld EUR) był ponad 2-krotnie wyższy niż 5 lat temu. Wyraźnie niższe niż w USD tempo wzrostu eksportu w tej walucie w minionych 5 latach wynika z mocnej pozycji EUR wobec USD w ostatnich latach.

Import w USD zwiększył się o 15,2% i przekroczył o 1,5 mld USD próg 100 mld USD. Podobnie jak w eksporcie, tempo wzrostu w minionym roku okazało się tu o połowę wolniejsze niż w roku poprzednim. Ubiegłoroczny poziom importu w wymiarze dolarowym był ponad 2-krotnie wyższy niż w roku 2000.

Import w przeliczeniu na EUR wzrósł w roku ubiegłym o 13,8% (o 1,4 pkt. proc. wolniej niż w USD) do 81,2 mld EUR. Poziom ten był 1,5-krotnie wyższy niż w roku 2000.

Deficyt wymiany towarowej w przeliczeniu dolarowym uległ w roku ubiegłym redukcji do poziomu 12,2 mld USD, czyli o 2,2 mld USD. Tak znaczna skala redukcji deficytu w ubiegłym roku okazała się porównywalna z łączną redukcją deficytu w poprzednich 4 latach.

Deficyt obrotów liczony w EUR uległ redukcji o 1,9 mld EUR, do 9,7 mld EUR, tj. do poziomu o połowę niższego niż w roku 2000.

Kształtowanie się obrotów handlu zagranicznego Polski w ostatnich latach ilustruje tabela 5.

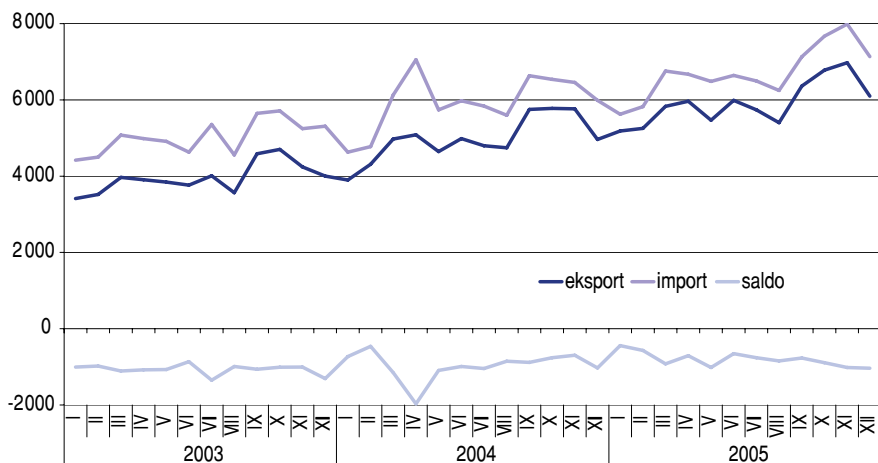
Tabela 5. Obroty handlu zagranicznego w latach 2000–2005

	W mln USD			Dynamika (analogiczny okres poprzedniego roku=100)		W mln EUR			Dynamika (analogiczny okres poprzedniego roku=100)	
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import
2000	31 651	48 940	-17 289	115,5	106,6	34 383	53 122	-18 739	133,6	123,1
2001	36 092	50 275	-14 183	114,0	102,7	40 375	56 223	-15 848	117,4	105,8
2002	41 010	55 113	-14 103	113,6	109,6	43 400	58 307	-14 907	107,5	103,7
2003	53 577	68 004	-14 427	130,6	123,4	47 511	60 288	-12 777	109,5	103,4
2004	73 781	88 156	-14 375	137,7	129,6	59 698	71 354	-11 656	125,7	118,4
2005	89 378	101 539	-12 161	121,1	115,2	71 423	81 170	-9 746	119,6	113,8

Źródło: DAP MG na podstawie danych GUS

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż pomimo spowolnienia tempa wzrostu obrotów w minionym roku, ich poziom zwiększył się wyraźnie w ostatnich trzech latach, przy równoczesnej obniżce poziomu deficytu. Kształtowanie się miesięcznych obrotów polskiego handlu zagranicznego w latach 2003–2005 ilustruje wykres 4.

Wykres 4. Obroty handlu zagranicznego Polski w latach 2003–2005 (w mln EUR)

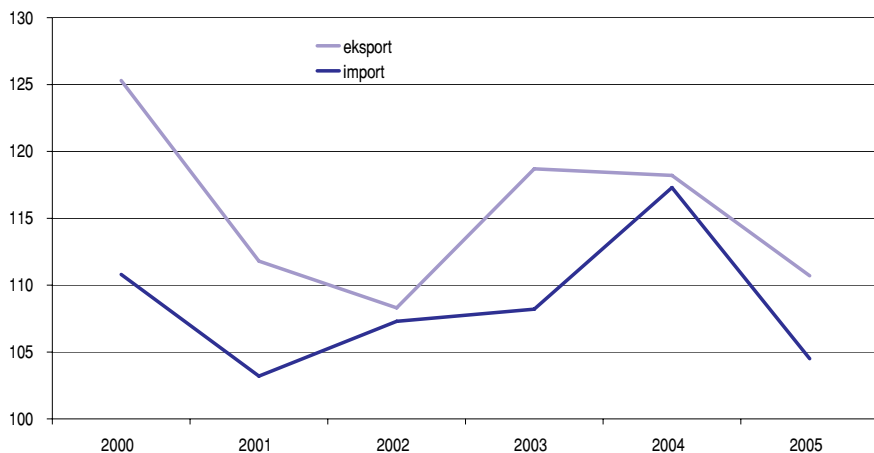
Źródło: DAP MG na podstawie danych GUS

2.3. Zmiany wolumenu obrotów handlowych

W roku ubiegłym, w wyniku znacznego wzrostu cen dewizowych wyrażonych w USD i EUR (odpowiednio o ok. 9,5% oraz 8,0%), tempo wzrostu wolumenu obrotów okazało się wyraźnie niższe niż w roku poprzednim. Obniżyło się ono po stronie eksportu z 18,2% w 2004 r. do 10,6% w roku ubiegłym. Równocześnie tempo wzrostu wolumenu importu spadło w tym okresie z 17,3% do 5,2%. Tym samym, notowane w poprzednich latach wyprzedzenie tempa wzrostu wolumenu eksportu w stosunku do importu stało się w roku ubiegłym jeszcze wyraźniejsze.

Zmiany tempa wzrostu wolumenu eksportu i importu Polski w ostatnich latach ilustruje wykres 5.

Wykres 5. Dynamika wolumenu eksportu i importu w latach 2000–2005 (rok poprzedni=100)

Źródło: DAP MG na podstawie danych GUS

3. ZMIANY STRUKTURY GEOGRAFICZNEJ OBROTÓW HANDLOWYCH

Rok ubiegły przyniósł pewne zmiany struktury geograficznej obrotów towarowych. Na skutek słabej koniunktury w Unii Europejskiej oraz znaczącego wzrostu obrotów z Rosją (m.in. z uwagi na dynamiczny wzrost cen surowców energetycznych) doszło do zmniejszenia udziału krajów rozwiniętych w obrotach Polski ogółem. Ich udział po stronie eksportu obniżył się jednak w nieco mniejszym stopniu (z 85,2% do 83,6%) niż po stronie importu (z 75,9% do 73,3%), co zaowocowało znaczącą poprawą salda wymiany z tą grupą rynków.

W rezultacie wyprzedzającego wzrostu eksportu na rynki krajów rozwiniętych (17,4% w przeliczeniu na EUR) w stosunku do importu z tych rynków (wzrost zaledwie o 9,8%), deficyt w wymianie notowany jeszcze w 2004 r. na poziomie 3,3 mld EUR przekształcił się w nadwyżkę w wysokości ponad 0,2 mld EUR. Tym samym saldo wymiany z krajami rozwiniętymi uległo poprawie w ciągu roku aż o 3,5 mld EUR.

Na te pozytywne wyniki złożyły się w decydującym stopniu efekty wymiany handlowej w ramach Unii Europejskiej. Rok 2005 jako pierwszy pełny rok członkostwa Polski we Wspólnocie przyniósł istotne zmiany jakościowe w wymianie handlowej w ramach UE-25. Należy tu wskazać przede wszystkim na przekształcenie notowanego jeszcze w 2004 r. deficytu wymiany z krajami członkowskimi UE na poziomie około 1,4 mld EUR w nadwyżkę sięgającą aż 1,9 mld EUR. Tak poważna poprawa bilansu wymiany, osiągnięta zaledwie w ciągu jednego roku, nie ma precedensu w polskim handlu zagranicznym.

Wartość eksportu na rynki UE w 2005 r. wyniosła 55,1 mld EUR, a wzrost eksportu (łącznie o 8 mld EUR) nastąpił do 20 spośród 24 krajów Wspólnoty, w tym głównie do:

- Niemiec o 2 233 mln EUR, tj. o 12,5%,
- Francji o 836 mln EUR, tj. o 23,2%,

- Wielkiej Brytanii o 761 mln EUR, tj. o 23,6%,
- Włoch o 729 mln EUR, tj. o 20,0%,
- Republiki Czeskiej o 685 mln EUR, tj. o 26,6%,
- Węgier o 502 mln EUR tj. o 32,8 %.

Równocześnie odnotowano niewielki (łącznie o 118 mln EUR) spadek eksportu na rynki: Portugalii, Malty, Cypru i Litwy.

Wzrost eksportu do UE nastąpił przy tym głównie w grupach:

- wyrobów przemysłu elektromaszynowego (przyrost o 3,2 mld EUR),
- produktów rolno-spożywczych (przyrost o 1,5 mld EUR),
- wyrobów przemysłu chemicznego (przyrost o 1 mld EUR).

Polski eksport na rynki unijne w przeliczeniu na EUR wzrósł w minionym roku o 16,7%, czyli o prawie 3 pkt. proc. wolniej od tempa wzrostu eksportu ogółem, jednak zarazem znacznie szybciej od importu z tego ugrupowania (wzrost o 9,3%).

W rezultacie udział polskiego eksportu do UE obniżył się w ubiegłym roku o blisko 2 pkt. proc. do 77,2%, a w imporcie o ponad 2,5 pkt. proc., do 65,5%.

W 2005 r. wartość **importu z krajów UE** wyniosła 53,2 mld EUR. Wśród zmian w imporcie z tego ugrupowania (wzrost o 4,5 mld EUR) należałoby wskazać na:

- wyprzedzające tempo wzrostu importu w porównaniu z eksportem produktów przemysłu chemicznego. Ujemne saldo obrotów w tej grupie wyniosło w 2005 r. 6,3 mld EUR. Na wzrost deficytu (o 352 mln EUR) najistotniejszy wpływ miał wzrost importu chemikaliów organicznych, tworzyw sztucznych i farmaceutyków.
- znaczne przyspieszenie w imporcie wyrobów metalurgicznych (wzrost importu o 484 mln EUR) i w konsekwencji pogłębienie deficytu do poziomu 454 mln EUR. Wzrost deficytu w tej grupie towarowej był głównie konsekwencją wzrostu importu żelaza, żeliwa i stali (o 527 mln EUR) oraz wzrostu wartości importu aluminium i wyrobów aluminiowych o 172 mln EUR.
- zmniejszenie nadwyżki w handlu produktami mineralnymi o 139 mln EUR na skutek wyższego o 30 pkt. proc. tempa wzrostu importu niż eksportu paliw.

Radykalna poprawa bilansu handlowego z UE, przy równoczesnym wzroście udziału w polskim eksporcie do UE produktów wysoko przetworzonych, świadczy zarówno o **wzroście nowoczesności i konkurencyjności polskiej oferty eksportowej** na wymagających rynkach wysoko rozwiniętych, jak i o korzystnym, **prorozwojowym wpływie akcesji do UE na potencjał eksportowy polskiej gospodarki**.

Ogólny wynik wymiany z krajami Unii Europejskiej jest wypadkową dość zróżnicowanej sytuacji w handlu z częścią najważniejszych partnerów gospodarczych Polski tj. z Niemcami, Francją, Włochami, Węgrami, Wielką Brytanią i Republiką Czeską. Pomimo osiągnięcia przez Polskę w ubiegłym roku wysokiej skali eksportu do Niemiec, sytuację w wymianie z tym rynkiem należy uznać za mniej korzystną niż rok wcześniej. Tempo wzrostu eksportu do tego kraju obniżyło się z 16,8% w 2004 r. do 12,5% w roku ubiegłym i podobnie jak rok wcześniej było wyraźnie niższe od przeciętnego tempa wzrostu eksportu ogółem, a zarazem o 2,6 pkt. proc. niższe od tempa wzrostu importu z tego rynku. Skutkowało to dalszym zmniejszeniem udziału Niemiec w polskim eksporcie ogółem (z 32,3% w 2003 r. i 30,1% w roku 2004 do 28,2% w roku ubiegłym), przy utrzymaniu, a nawet pewnym wzroście ich udziału w imporcie (z 24,4% w 2003 i 2004 r. do 24,7% w roku ubiegłym). W rezultacie już drugi rok z rzędu odnotowuje się redukcję nadwyżki w obrotach z Niemcami (z około 625 mln EUR w roku 2003, do 512 mln EUR w 2004 r. i zaledwie 118 mln EUR w roku ubiegłym). Należy jednak podkreślić, że wyniki w handlu z Niemcami zostały osiągnięte pomimo utrzymującej się słabej koniunktury na tym rynku.

Pogorszeniu sytuacji w wymianie z Niemcami towarzyszyła znacząca poprawa wyników w handlu z niektórymi innymi głównymi rynkami unijnymi, zwłaszcza z Wielką Brytanią, Francją, Włochami, Węgrami i Republiką Czeską.

Tempo wzrostu eksportu w EUR z tymi krajami wyniosło w 2005 r. przeciętnie 23,3% i nie tylko wyprzedziło tempo wzrostu eksportu ogółem, ale także okazało się niewspółmiernie wyższe od tempa wzrostu importu z tych rynków (zaledwie 5,5%). Przyniosło to poprawę salda wymiany z tymi krajami łącznie o ponad 3 mld EUR, w tym z:

- Francją o 771 mln EUR,
- Wielką Brytanią o 617 mln EUR,
- Włochami o 609 mln EUR,
- Węgrami o 382 mln EUR,
- Czechami o 364 mln EUR.

Oznacza to, że łączna poprawa salda wymiany z rynkami Unii Europejskiej (o 3,3 mld EUR) została w ponad 80% wypracowana w handlu ze wspomnianymi pięcioma krajami.

Poprawę sytuacji odnotowano również w handlu z **Hiszpanią** (poprawa salda o 467 mln EUR), **Austrią** (poprawa salda o 196 mln EUR) i **Szwecją** (wzrost nadwyżki o 182 mln EUR). Pogorszenie salda wymiany (łącznie o 724 mln EUR) wystąpiło z 9 pozostałymi krajami, w tym największe z Niemcami (o 394 mln EUR), Litwą (o 128 mln EUR) oraz Belgią (o 108 mln EUR).

Z generalnie korzystną sytuacją w handlu z krajami UE-25 kontrastuje sytuacja w handlu z krajami zaliczanymi **do grupy tzw. krajów rozwijających się**. W 2005 r. deficyt w wymianie handlowej z tymi krajami osiągnął poziom $-7,7$ mld EUR wobec $-6,7$ mld w 2004 r. oraz $-3,9$ mld w roku 2000. Co prawda w ostatnich latach odnotowuje się wyraźne ożywienie wzrostu eksportu na te rynki (o 23,2% w 2004 r. oraz o 32,1% w 2005 r.), jednak w porównaniu z rokiem 2000 jego wartość zmniejszyła się o 1,1 mld EUR (w latach 2001–2005 średni roczny spadek o 4,3% wobec wzrostu importu średnio o 5,2%).

Wśród rynków rozwijających się **najwyraźniejsze pogorszenie, podobnie jak w poprzednich latach, nastąpiło w handlu z Chinami**. Import z tego rynku zwiększył się w roku ubiegłym o około 34,2%, tj. o 1,1 mld EUR, osiągając poziom około 4,4 mld EUR, podczas gdy skromny dotychczas eksport zwiększył się zaledwie o 5,3%, tj. o 24 mln EUR, do poziomu 473 mln EUR. Poziom ten był niemal dziesięciokrotnie niższy od importu, co skutkowało dalszym pogłębieniem deficytu wymiany z tym krajem o 1,1 mld EUR, do ponad 3,9 mld EUR. **Tym samym deficyt w handlu tylko z tym jednym rynkiem wyniósł ponad połowę łącznego deficytu z krajami rozwijającymi się**

oraz ponad 40% ogólnego deficytu polskiej wymiany towarowej z zagranicą w roku ubiegłym. Na uwagę zasługuje znaczny udział towarów wysoko przetworzonych w imporcie z Chin. W 2005 r. udział produktów z sekcji XVI CN, czyli urządzeń mechanicznych i elektrycznych, wyniósł aż 47,1% (wobec 38,4% w 2000 r.). Do najważniejszych towarów sprowadzanych do Polski z Chin należą m.in.: maszyny do automatycznego przetwarzania danych (9,2% polskiego importu z Chin w 2005 r. wobec 9,6% w 2000 r.), aparatura nadawcza do radiofonii i telewizji, kamery telewizyjne oraz ich części i akcesoria (ponad 7,3% w 2005 r. wobec 0,9% w 2000 r.), oraz aparatura do telefonii i telegrafii przewodowej (3,6% wobec 1,9% w 2000 r.).

W 2005 r., podobnie jak w roku poprzednim, **bardzo dynamicznie rozwijał się handel z krajami WNP.** Ich udział w całkowitym eksporcie i imporcie Polski wyniósł odpowiednio 8,7% oraz 11,7%. Eksport Polski do tych krajów wzrósł o 1,5 mld EUR (o 32,8%) do poziomu 6,2 mld EUR, natomiast import zwiększył się o 2,4 mld EUR (o 33,1%) osiągając 9,5 mld EUR. W rezultacie zanotowano pogłębienie się deficytu w obrocie towarowym z tą grupą krajów z 2,4 mld EUR w 2004 r. do 3,3 mld EUR w roku ubiegłym.

Najważniejszymi partnerami Polski w tej grupie rynków są: **Rosja** (4,4% udziału w polskim eksporcie i 8,9% w imporcie), **Ukraina** (2,9% w eksporcie i 1,0% w imporcie), **Białoruś** (0,8% i 1,0%) oraz **Kazachstan** (0,2% i 0,5%). W handlu z tymi krajami w 2005 r. wypracowano nadwyżkę jedynie z Ukrainą (1,3 mld EUR wobec 0,8 mld EUR w 2004 r.). W przypadku pozostałej trójki doszło do pogłębienia deficytu wymiany towarowej (z 3,2 mld w 2004 r. do 4,5 mld w 2005 r.), w czym największy udział miał wynik handlu z Rosją.

Ujemne saldo we wzajemnych obrotach z tym krajem pogłębiło się o blisko 1,2 mld EUR i podobnie jak przed 5 laty przekroczyło poziom 4 mld EUR. Jakkolwiek jego skala okazała się równie wysoka jak w handlu z Chinami, to jednak należy brać pod uwagę fakt, iż uwarunkowania wzrostu deficytu w przypadku Rosji były wyraźnie odmienne.

Wynika to z następujących okoliczności:

- tempo wzrostu eksportu do Rosji w roku ubiegłym (37,9%) okazało się porównywalne ze wzrostem importu z tego kraju (39,7%), a zarazem niemal dwukrotnie wyższe od średniego tempa wzrostu eksportu ogółem (19,6%),
- wysoka skala importu z Rosji wynika w głównej mierze z naturalnie niezbędnego importu surowców energetycznych (w 2005 r. 97,3% ropy naftowej i 52,4% gazu ziemnego sprowadzonego z zagranicy pochodziło z Rosji, przy czym surowce te stanowiły 83,0% wartości polskiego importu z tego kraju),
- wzrost wartości importu tych surowców był skutkiem dalszego pokaźnego (w 2005 r. o ponad 20%) wzrostu średnich cen tych surowców.

Wprowadzone przez stronę rosyjską w ubiegłym roku bariery dla eksportu naszych towarów rolno-spożywczych na tamtejszy rynek spowodowały wprawdzie pewne spowolnienie wzrostu polskiego eksportu do Rosji, jednak nie wywołały jego radykalnego załamania. Jakkolwiek eksport mięsa i produktów zwierzęcych (sekcja I) obniżył się w roku ubiegłym o 17%, to jednak wahania miesięcznej skali łącznego eksportu do Rosji zostały jedynie w niewielkim stopniu spowodowane wprowadzonymi tam restrykcjami importowymi na polskie mięso i produkty mięsne, głównie ze względu na stosunkowo niewielki ich udział w ogólnym eksporcie na ten rynek (udział całej sekcji I sięga zaledwie około 2,2%). W 2005 r. znacznie bardziej widoczne było natomiast stopniowe wyhamowanie wzrostu eksportu produktów pochodzenia roślinnego (udział 5,6%), mimo iż w skali całego roku ich eksport do Rosji zwiększył się o blisko 22%.

Dzięki utrzymaniu wysokiej dynamiki eksportu do Rosji w ostatnich dwóch latach jego ubiegłoroczny poziom sięgnął prawie 3,2 mld EUR (blisko 4 mld USD) i tym samym okazał się blisko dwukrotnie wyższy niż w roku 1997 (tj. przed kryzysem rosyjskim), a zarazem ponad dwukrotnie wyższy niż przewidywano w najbardziej optymistycznych projekcjach sprzed trzech lat.

Największy przyrost eksportu do Rosji osiągnięto w następujących grupach towarowych:

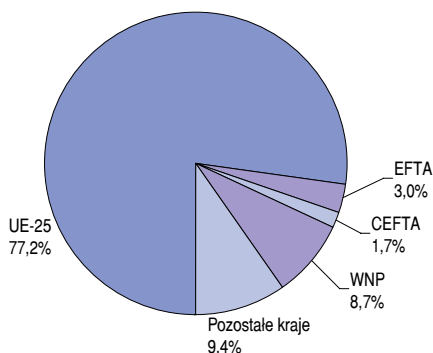
- maszyn i urządzeń mechanicznych – o 221,9 mln EUR, do 680,9 mln EUR (wzrost o 48,4%);
- wyrobów przemysłu chemicznego – o 186,5 mln EUR, do 707,6 mln EUR (wzrost o 35,8%);
- produktów rolno-spożywczych – o 100,5 mln EUR, do 505,2 mln EUR (wzrost o 24,8%);
- wyrobów z metali nieszlachetnych – o 91,5 mln EUR, do 271,6 mln EUR (wzrost o 50,8%).

Wysoka dynamika eksportu do Rosji osiągnięta w ostatnich dwóch latach wskazuje na znaczne możliwości odbudowania pozycji polskich eksporterów na tamtejszym rynku. Efektem tego będzie zapewne stopniowa redukcja wysokiego deficytu obrotów towarowych, który generowany jest głównie przez import surowców energetycznych z tego rynku.

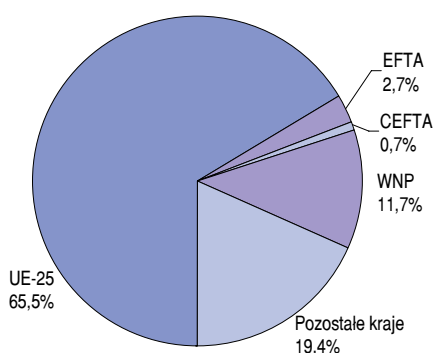
Zmiany struktury geograficznej obrotów handlowych i ich wpływ na saldo wymiany w ostatnich dwóch latach ilustrują wykres 6 i tabela 6.

Wykres 6. Struktura geograficzna obrotów handlu zagranicznego w 2005 r.

a) w eksporcie

b) w imporcie

Źródło: DAP MG na podstawie danych GUS

Tabela 6. Zmiany struktury geograficznej obrotów towarowych w latach 2004–2005 w mln EUR

	2004			2005			Zmiany 2005/2004		
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksport wzrost (+) spadek (-)	Import wzrost (-) spadek (+)	Saldo Popr. (+) Pogorsz. (-)
	Polska ogółem	59 698,0	71 354,3	-11 656,3	71 423,5	81 169,7	-9 746,2	11 725,5	-9 815,4
r.ub. = 100	126,0	118,6		119,6	113,8				
Kraje rozw. gospodarczo	50 856,4	54 153,1	-3 296,7	59 699,5	59 484,4	215,1	8 843,1	-5 331,3	3 511,8
r.ub. = 100	123,2	116,1		117,4	109,8				
udział w %	85,2	75,9		83,6	73,3				
w tym:									
Unia Europejska	47 231,7	48 669,1	-1 437,4	55 135,6	53 200,0	1 935,6	7 903,9	-4 530,9	3 373,0
r.ub. = 100	123,3	117,0		116,7	109,3				
udział w %	79,1	68,2		77,2	65,5				
Niemcy	17 909,1	17 397,2	511,9	20 142	20 024,0	118,0	2 232,9	-2 626,8	-393,9
r.ub. = 100	117,0	118,6		112,5	115,1				
udział w %	30,0	24,4		28,2	24,7				
Włochy	3 646,8	5 618,6	-1 971,8	4 375,7	5 738,1	-1 362,4	728,9	-119,5	609,4
r.ub. = 100	134,4	109,9		120,0	102,1				
udział w %	6,1	7,9		6,1	7,0				
Francja	3 602,9	4 794,7	-1 191,9	4 438,4	4 859,7	-421,3	835,5	-65,0	770,6
r.ub. = 100	124,6	112,8		123,2	101,4				
udział w %	6,0	6,7		6,2	6,0				
Wielka Brytania	3 228,8	2 367,8	861,0	3 989,6	2 511,9	1 477,7	760,8	-144,1	616,7
r.ub. = 100	135,5	105,6		123,6	106,1				
udział w %	5,4	3,3		5,6	3,1				

	2004			2005			Zmiany 2005/2004		
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksport wzrost (+) spadek (-)	Import wzrost (-) spadek (+)	Saldo Popr. (+) Pogorsz. (-)
	Czechy	2 580,9	2 582,3	-1,4	3 266,3	2 903,5	362,8	685,4	-321,2
r.ub. = 100	134,5	125,3		126,6	112,4				
udział w %	4,3	3,6		4,6	3,6				
Pozostałe kr. rozwinięte	2 114,6	3 615,2	-1 500,6	2 430,3	4 095,1	-1 664,8	315,7	-479,9	-164,2
r.ub. = 100	132,3	111,1		114,9	113,3				
udział w %	3,5	5,1		3,4	5,0				
w tym:									
USA	1 436,7	1 712,8	-276,1	1 475	1 932,2	-457,2	38,3	-219,4	-181,0
r.ub. = 100	171,4	109,5		102,7	112,8				
udział w %	2,4	2,4		2,1	2,4				
CEFTA	919,0	485,0	434,0	1 241,1	564,7	676,4	322,1	-79,7	242,4
r.ub. = 100	137,3	155,0		135,0	116,4				
udział w %	1,5	0,7		1,7	0,7				
Kraje rozwijające się	3 447,3	10 127,0	-6 679,7	4 553,8	12 283,9	-7 730,1	1 106,5	-2 156,9	-1 050,4
r.ub. = 100	123,2	284,1		132,1	121,3				
udział w %	5,8	14,2		6,4	15,1				
w tym:									
Chiny	448,8	3 287,2	-2 838,4	472,7	4 412,0	-3 939,3	23,9	-1 124,8	-1 100,9
r.ub. = 100	200,3	128,2		105,3	134,2				
udział w %	0,8	4,6		0,7	5,4				

	2004			2005			Zmiany 2005/2004		
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksport wzrost (+) spadek (-)	Import wzrost (-) spadek (+)	Saldo Popr. (+) Pogorsz. (-)
	Korea	58,4	824,2	-765,8	94,6	1 268,7	-1 174,1	36,2	-444,5
r.ub. = 100	114,2	144,3		162,1	153,9				
udział w %	0,1	1,2		0,1	1,5				
Tureja	730,6	898,8	-168,2	960,0	1 050,3	-90,3	229,4	-151,5	77,9
r.ub. = 100	230,3	116,1		131,4	116,9				
udział w %	1,2	1,3		1,3	1,3				
WNP	4 685,7	7 117,0	-2 431,3	6 220,3	9 471,4	-3 251,1	1 534,6	-2 354,4	-819,8
r.ub. = 100	132,5	134,1		132,8	133,1				
udział w %	7,8	10,0		8,7	11,7				
w tym:									
Rosja	2 299,5	5 165,7	-2 866,2	3 171,1	7 216,0	-4 044,9	871,6	-2 050,3	-1 178,7
r.ub. = 100	171,4	111,9		137,9	139,7				
udział w %	3,9	7,2		4,4	8,9				
Ukraina	1 639,8	840,1	799,7	2 084,6	813,7	1 270,9	444,8	26,4	471,2
r.ub. = 100	118,5	127,3		127,1	96,9				
udział w %	2,7	1,2		2,9	1,0				
Białoruś	456,8	564,2	-107,4	579,2	781,6	-202,4	122,4	-217,4	-95,0
r.ub. = 100	130,3	164,8		126,8	138,5				
udział w %	0,8	0,8		0,8	1,0				

Źródło: DAP MG na podstawie danych GUS

4. ZMIANY STRUKTURY PRZEDMIOTOWEJ OBROTÓW HANDLOWYCH

4.1. Zmiany pozytywne

Spośród 10 umownie zagregowanych grup towarowych (z 21 sekcji CN) najistotniejsze pod względem swojej skali, a zarazem **korzystne zmiany**, z punktu widzenia stanu zrównoważenia obrotów, **nastąpiły w grupie wyrobów elektromaszynowych** (sekcje XVI, XVII i XVIII). Eksport w tych trzech sekcjach łącznie zwiększył się w ubiegłym roku o ponad 5 mld EUR (z 24,0 mld EUR w 2004 r. do 29,0 mld EUR w roku ubiegłym), co przy znacznie wolniejszym wzroście importu (trzykrotnie wolniejszym niż eksportu) przyniosło **głęboką redukcję deficytu wymiany w tej grupie o blisko 3,8 mld EUR**.

Wprawdzie wzrost udziału tej grupy towarowej w polskim eksporcie był stosunkowo niewielki (zaledwie o 0,4 pkt. proc., do 40,6%), jednak warto zauważyć, że równocześnie jej udział w ogólnym imporcie obniżył się o 2,5 pkt. do 38,2%. Potwierdza to tezę o wzroście nowoczesności i poprawie konkurencyjności polskiej gospodarki w ostatnich latach. Teza ta dotyczy w szczególności sektora **produkcji środków transportu**. Wzrost eksportu tych środków w minionym roku o blisko 1,8 mld EUR, przy równoczesnej redukcji ich importu o prawie 1 mld EUR, miał decydujący wkład w poprawę salda wymiany w całej grupie wyrobów elektromaszynowych, a w konsekwencji w całym ubiegłorocznym obrocie towarowym z zagranicą.

Drugą grupą towarową, w której odnotowano znaczną poprawę stanu zrównoważenia obrotów w ubiegłym roku były **towary rolno-spożywcze**. Eksport zwiększył się tu z 5,2 mld EUR w 2004 r. do 7,2 mld EUR w 2005 r. Dzięki dwukrotnie wyższemu wzrostowi wartości eksportu niż importu (odpowiednio o ponad 1,9 mld EUR i o około 1,1 mld EUR) **rok miniony przyniósł dalszy wzrost nadwyżki handlowej w tej grupie towarowej**.

Najbardziej widoczna poprawa w tej grupie towarowej nastąpiła w sekcji **I – zwierzęta i produkty zwierzęce**, gdzie wzrost eksportu o niemal 0,9 mld EUR, do poziomu 2,6 mld EUR, przy znacznie skromniejszym wzroście importu, przyniósł wzrost nadwyżki handlowej o ponad 0,5 mld EUR do poziomu ponad 1,4 mld EUR.

Dzięki wyprzedzającemu wzrostowi eksportu w stosunku do importu w **sekcji IV – gotowe artykuły spożywcze** (odpowiednio o ponad 742 mln EUR i niespełna 490 mln EUR) odnotowano znaczący wzrost nadwyżki handlowej z 410 mln EUR w 2004 r. do 667 mln EUR w roku ubiegłym.

Kolejny rok z rządu odnotowano znaczną poprawę salda w handlu wyrobami zaliczanymi do sekcji XX, obejmującej wyroby różne, **głównie meble**. Systematyczny wzrost eksportu (w 2005 r. o ponad 0,6 mld EUR), przy kilkakrotnie mniejszym wzroście importu w tej sekcji towarowej przyniósł wzrost nadwyżki handlowej z 3,2 mld EUR w 2004 r. do blisko 3,6 mld EUR w roku 2005.

4.2. Zmiany negatywne

Rok miniony przyniósł także dość poważne zmiany struktury obrotów w niektórych grupach towarowych skutkujące pogorszeniem stanu ich zrównowżenia. Dotyczy to głównie **produktów mineralnych** (sekcja V), gdzie utrzymujący się od lat **wysoki deficyt uległ dalszemu pogłębieniu o 2 mld EUR**, w następstwie ponad czterokrotnie większego wzrostu importu (o ponad 2,6 mld EUR, głównie ropy i gazu) nad eksportem (głównie węgla i koksu). Sytuacja głębokiej nierównowagi ma tu charakter obiektywny i może rokować poprawę jedynie pod warunkiem odwrócenia dotychczasowych niekorzystnych relacji cenowych paliw ciekłych i gazowych oraz węgla, co nie wydaje się realne w najbliższej perspektywie.

Przyjmując za podstawę warunki cenowe ropy i gazu z roku 2002 (patrz: tabela 7), ocenia się, że wzrost cen tych surowców w minio-

nych trzech latach spowodował wzrost wartości importu w tej sekcji towarowej (w stosunku do roku 2002) o następujące kwoty¹:

- w roku 2003 – o blisko 0,7 mld EUR (0,8 mld USD),
- w roku 2004 – o prawie 1,4 mld EUR (ponad 1,7 mld USD),
- w roku 2005 – o ponad 3,2 mld EUR (4,0 mld USD).

Tabela 7. Wpływ zmian cen ropy naftowej i gazu na wartość importu tych surowców do Polski

	2002	2003	2004	2005
Razem Paliwa i smary i tow. zaopatr. dla przemysłu (w mln USD)	24 576,0	30 727,0	40 079,0	48 495,6
Ropa naftowa				
ilość (ton)	17 871 875	17 442 225	17 316 135	17 639 489
wartość (mln USD)	2 907	3 425	4 225	6 154
śr. cena (USD/t)	163	196	244	349
wzrost wart. imp. z tyt. wzrostu cen w stosunku do 2002 r. (mln USD)		575,6	1 402,6	3 280,9
Gaz ziemny				
ilość (TJ)	287 278	320 081	343 555	350 804
wartość (tys. USD)	847 466	1 144 175	1 324 211	1 800 963
śr. cena (USD/TJ)	2 950	3 575	3 854	5 134
wzrost wart. imp. z tyt. wzrostu cen w stosunku do 2002 r. (mln USD)		199,9	310,7	766,1
Wzrost wartości importu ropy naftowej i gazu na skutek wzrostu ich cen w stosunku do 2002 r. (mln USD)		775,5	1 713,3	4 047,0

Źródło: DAP MG na podstawie danych CISG

¹ Wartość w EUR uzyskano poprzez przeliczenie wartości w USD średnim kursem tych dwóch walut. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że ceny surowców w rozliczeniach międzynarodowych częściej prezentowane są w USD – rachunek wpływu zmiany ich cen przedstawiono w USD i jest on pierwotny w tym przypadku.

Znaczącemu pogorszeniu w ubiegłym roku uległa także sytuacja w obrotach **wyrobami metalurgicznymi** (sekcja XV). Po okresie poprawy bilansu obrotów w tej grupie w roku 2004 o blisko 0,5 mld EUR, rok ubiegły przyniósł niemal całkowite zniwelowanie tego efektu. Wynikało to z relatywnie dynamicznego wzrostu importu (o 442 mln EUR wyższego niż po stronie eksportu).

Dalszemu pogorszeniu uległ także bilans wymiany w grupie **produktów chemicznych** (sekcje VI i VII). Pomimo, iż tempo wzrostu importu w tej grupie towarowej (o 14,7%) okazało się w ubiegłym roku prawie o połowę wolniejsze niż po stronie eksportu, to jednak na skutek ponad dwukrotnie wyższej wartości wyjściowej importu od wyjściowej skali eksportu w roku 2004, bezwzględny przyrost importu przewyższył o 240 mln EUR przyrost eksportu. Przełożyło się to na dalsze pogłębienie deficytu wymiany do poziomu ponad 6,6 mld EUR.

Bardziej szczegółową ilustrację zmian skali obrotów handlowym w przekroju towarowym w ostatnich dwóch latach zawiera tabela 8 oraz korespondujące z nią wykresy 7 i 8.

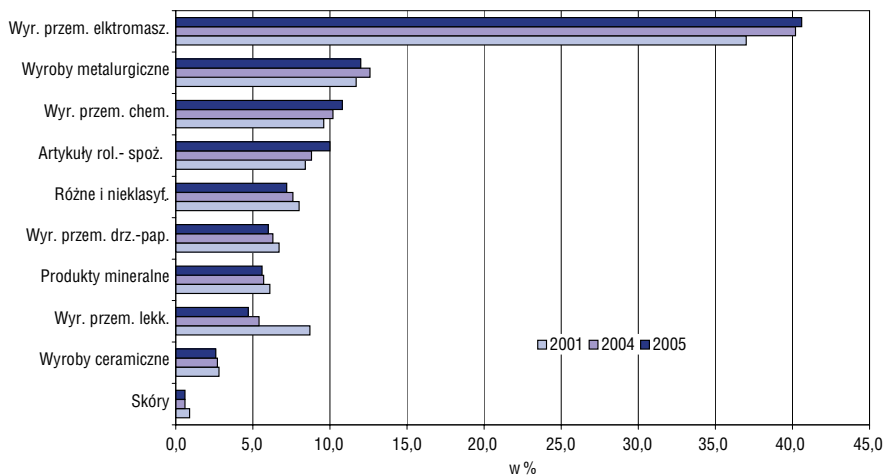
Tabela 8. Struktura towarowa obrotów handlowych Polski w latach 2004–2005 w mln EUR

	2004			2005			Zmiany 2005/2004		
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksport wzrost (+) spadek (-)	Import wzrost (-) spadek (+)	Saldo popr. (+) pogor. (-)
	I	1 768	871	897	2 647	1 230	1 418	879	-359
II	1 196	1 450	-255	1 426	1 672	-246	230	-221	9
III	40	258	-218	100	271	-171	60	-13	46
IV	2 238	1 827	411	2 979	2 313	667	742	-486	256
V	5 242	4 406	836	7 152	5 485	1 667	1 910	-1 079	831
VI	3 427	7 435	-4 008	3 966	10 050	-6 084	539	-2 615	-2 076
VII	3 026	7 119	-4 093	3 715	8 149	-4 434	689	-1 030	-341
VIII	3 069	5 335	-2 266	3 976	6 141	-2 164	908	-806	102
IX	6 095	12 454	-6 359	7 691	14 290	-6 599	1 597	-1 836	-239
X	365	654	-290	394	687	-293	29	-32	-3
XI	365	654	-290	394	687	-293	29	-32	-3
XII	1 861	656	1 205	2 062	846	1 216	201	-190	11
XIII	1 916	2 323	-407	2 238	2 517	-278	322	-194	128
XIV	3 778	2 979	799	4 300	3 363	937	522	-384	139
XV	2 919	4 042	-1 124	3 027	4 117	-1 090	109	-75	34
XVI	278	363	-85	309	416	-107	31	-52	-22
XVII	3 197	4 406	-1 209	3 336	4 533	-1 197	139	-127	12
XVIII	1 310	1 101	209	1 566	1 148	418	256	-47	209
XIX	282	85	197	318	131	187	36	-46	-10

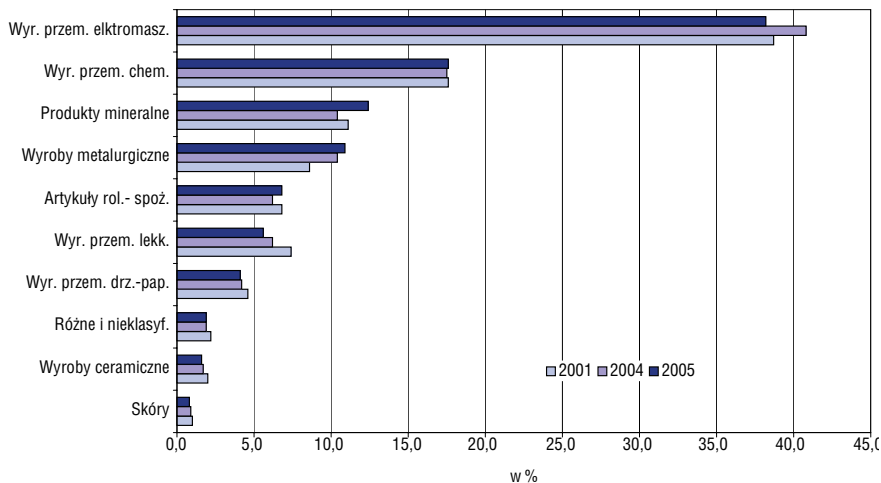
	2004			2005			Zmiany 2005/2004		
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksport wzrost (+) spadek (-)	Import wzrost (-) spadek (+)	Saldo popr. (+) pogor. (-)
Wyroby ceramiczne	1 592	1 186	406	1 884	1 279	605	292	-93	199
XV Wyr. z met.....	7 501	7 402	99	8 540	8 883	-343	1 039	-1 481	-442
Wyroby metalurgiczne	7 501	7 402	99	8 540	8 883	-343	1 039	-1 481	-442
XVI Urz. mech. i elektr....	13 068	17 949	-4 880	16 171	20 628	-4 457	3 102	-2 679	423
XVII Pojazdy ...	10 347	9 795	553	12 145	8 743	3 402	1 797	1 052	2 849
XVIII Przyrz. i ap. opt....	575	1 353	-778	678	1 660	-982	103	-307	-204
Wyr. przem elektromasz.	23 991	29 096	-5 105	28 994	31 031	-2 037	5 003	-1 935	3 068
XIX Broń i amun.....	5	43	-37	21	44	-23	15	-1	14
XX Wyroby różne	4 483	1 279	3 204	5 127	1 491	3 636	644	-212	432
XXI Dzieła sztuki	20	4	16	7	4	3	-13	0	-13
XXII Pozostałe	2	0	2	12	31	-18	11	-31	-20
Nieznane i błędne	1	9	-7	0	0	0	-1	9	7
Różne i niekasyf.	4 511	1 335	3 176	5 167	1 570	3 597	656	-235	421
RAZEM	59 698	71 354	-11 656	71 423	81 170	-9 746	11 726	-9 815	1 910

Źródło: DAP MG na podstawie danych CISG

Wykres 7. Struktura towarowa polskiego eksportu w 2005 r. na tle roku 2004 i 2001

Wykres 8. Struktura towarowa polskiego importu w 2005 r. na tle roku 2004 i 2001

Źródło: DAP MG na podstawie danych CISG

5. DOMINUJĄCE POZYCJE TOWAROWE W OBROTACH HANDLU ZAGRANICZNEGO POLSKI

Eksport

Od 5 lat dominujące miejsce w polskim eksporcie zajmują niemal te same pozycje towarowe. W ubiegłym roku ponad 45% ogólnej wartości eksportu stanowiło 30 towarów klasyfikowanych na poziomie czterocyfrowych kodów CN. Wśród nich na czołowych miejscach w 2005 r. figurowały:

- samochody oraz ich części i akcesoria (ponad 13% całkowitego eksportu),
- metale nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych (prawie 12%),
- maszyny i urządzenia elektryczne i elektroniczne (prawie 10,6%),
- meble i ich części (ponad 6,8%),
- silniki spalinowe (ok. 3,5%),
- statki i łodzie (2,8 %).

Import

W 2005 r. po stronie importu dominowały:

- paliwa mineralne, oleje mineralne i produkty ich destylacji (prawie 11,5% ogólnego importu),
- maszyny i urządzenia elektryczne i elektroniczne (10,8%),
- pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria (8,7%),
- leki (2,6%).

30 pozycji dominujących w polskim eksporcie i imporcie przedstawiają tabele 9 i 10.

Tabela 9. Towary dominujące w polskim eksporcie w 2005 r.

Lp.	Kod CN	Nazwa towaru	2005		Saldo	Dynamika		Udział w	
			Eksport	Import		Eksportu	Importu	eksportu	importu
			w mln EUR			rok poprzedni = 100		w %	
Ogółem			71 423,5	81 169,7	-9 746,2	119,6	113,8	100,0	100,0
1	8703	Pojazdy samochodowe i pozostałe pojazdy mechaniczne	4 306,7	2 423,0	1 883,7	125,5	85,3	6,03	2,99
2	8708	Części i akcesoria do pojazdów samochodowych objętych pozycjami od 8701 do 8705	2 999,8	2 328,5	671,2	120,8	109,3	4,20	2,87
3	8408	Siłniki spalinowe tłokowe z zapłonem samoczynnym	2 491,2	137,9	2 353,3	107,7	91,0	3,49	0,17
4	9401	Mebłe do siedzenia (inne niż te objęte pozycją 9402)	2 472,6	399,9	2 073,6	111,8	117,5	3,46	0,49
5	8901	Linioce pasazerskie, łodzie wycieczkowe, promy, statki towarowe, barki, etc.	2 003,2	1 203,8	799,5	96,5	61,4	2,80	1,48
6	9403	Mebłe nie objęte pozycjami 9401 i 9402 i ich części	1 775,5	280,2	1 495,3	113,4	119,4	2,49	0,35
7	8544	Drut izolowany, kable i pozost. izolowane przewody elektryczne	1 571,8	587,8	983,9	121,7	116,7	2,20	0,72
8	8528	Aparatura odbiorcza dla telewizji, nawet zawierająca odbiorniki radiowe lub aparaturę do zapisu	1 449,1	283,2	1 165,9	145,6	122,3	2,03	0,35
9	2701	Węgiel, brykiety, brykiety i podobne paliwa stałe	1 216,0	181,3	1 034,7	108,6	147,1	1,70	0,22
10	2710	Oleje ropy naftowej i z minerałów bitumicznych, nie surowe	950,0	1 678,3	-728,4	170,9	152,4	1,33	2,07
11	7403	Miedź rafinowana i stopy miedzi, nieobrobione plastycznie	925,1	10,0	915,1	143,4	152,7	1,30	0,01
12	7308	Konstrukcje (z wył. bud. prefabr. obj. poz. 9406) i części konstrukcji (np. mosty i części mostów)	914,5	224,2	690,4	123,7	114,4	1,28	0,28
13	2704	Koks i półkoks, z węgla, węgla brunatnego lub torfu	882,5	20,8	861,7	81,4	76,2	1,24	0,03
14	8704	Pojazdy samochodowe do transportu towarowego	888,6	683,7	154,9	120,0	100,0	1,17	0,84
15	4011	Opony pneumatyczne, nowe, gumowe	771,2	354,1	417,2	129,5	133,9	1,08	0,44
16	7326	Pozostałe artykuły z żeliwa lub stali	605,8	622,8	-17,0	109,5	129,9	0,85	0,77
17	4618	Papier toalet., wata celuloz. lub wstęgi z wł. celuloz.	513,2	144,2	369,0	109,6	117,1	0,72	0,18
18	8409	Części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników objętych pozycją 8407 lub 8408	511,0	1 231,1	-720,1	124,6	119,3	0,72	1,52

Lp.	Kod CN	Nazwa towaru	2005			Dynamika		Udział w	
			Eksport w mln EUR	Import w mln EUR	Saldo	Eksportu rok poprzedni = 100	Importu	eksportie w %	importcie w %
19	2716	Energia elektryczna	509,5	68,4	441,1	146,8	112,1	0,71	0,08
20	8536	Aparatura elektr. do przetwarzania i zabezp. obwodów elektr.	505,9	577,4	-71,5	111,3	106,2	0,71	0,71
21	8481	Krany, kurki, zawory i podobna aparatura do rur, piaszczycy kotłów, zbiorników, kadzi lub podobnych	477,5	538,8	-61,3	161,8	113,8	0,67	0,66
22	6204	Zestawy ubraniowe, zestawy odzieżowe, zakłady, bieżery, suknie, spodnie, spodnico-spodnie, spodnie	474,0	130,8	343,2	98,0	115,1	0,66	0,16
23	8539	Żarówki lub lampy wyładowcze, włączające zespoły nierozbieralnych wkładów reflektorów oraz promiennik	447,5	221,5	226,1	125,5	124,3	0,63	0,27
24	8516	Podgrzew. do wody, elektr.; aparatura do ogrzew. gleby i pomieszczeń, elektr.	439,8	319,4	120,5	129,6	123,9	0,62	0,39
25	7216	Kątowniki, kształtowniki i profile, z żeliwa lub ze stali niestopowej	421,0	182,2	238,7	79,4	148,4	0,59	0,22
26	8702	Pojazdy mechaniczne do przewozu dziesięciu lub więcej osób	414,7	73,0	341,6	114,6	119,5	0,58	0,09
27	3923	Artykuły do transportu lub pakowania towarów, z tworzyw sztucznych	394,8	364,0	30,7	126,1	109,0	0,55	0,45
28	8431	Części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do urządzeń objętych pozycjami od 8425 do 84	393,4	168,8	224,6	132,8	121,4	0,55	0,21
29	3926	Pozostałe artykuły z tworzyw sztucznych oraz artykuły z pozostałych materiałów	385,4	639,9	-254,5	122,3	116,1	0,54	0,79
30	4418	Wyroby stolarskie i ciesielskie dla budownictwa	377,7	63,6	314,1	113,5	129,8	0,53	0,08
RAZEM 30 towarów			32 438,9	16 141,6	16 297,3	117,3	105,4	45,4	19,9

Źródło: DAP MG na podstawie danych CISG

Tabela 10. Towary dominujące w polskim imporcie w 2005 r.

Lp.	Kod CN	Nazwa towaru	2005			Dynamika		Udział w		
			Eksport	Import	Saldo	Eksportu rok poprzedni = 100	Importu	eksportu	importu	
			w mln EUR						w %	
		Ogółem	71 423,5	81 169,7	-9 746,2	119,6	113,8	100,0	100,0	
1	2709	Oleje ropy naftowej i oleje otrzymywane z minerałów bitumicznych	71,9	4 949,1	-4 877,2	273,2	145,0	0,10	6,10	
2	8703	Pojazdy samochodowe i pozostałe pojazdy mechaniczne przeznaczone zasadniczo do przewozu osób	4 306,7	2 423,0	1 883,7	125,5	85,3	6,03	2,99	
3	8708	Części i akcesoria do pojazdów samochodowych objętych pozycjami od 8701 do 8705	2 999,8	2 328,5	671,2	120,8	109,3	4,20	2,87	
4	2711	Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe	13,2	2 236,3	-2 223,1	153,6	132,6	0,02	2,76	
5	3004	Leki (bez produktów objętych pozycją 3002, 3005, 3006) złożone z produktów zmieszanych lub niez mieszanych	360,2	2 141,6	-1 781,5	160,9	110,6	0,50	2,64	
6	2710	Oleje ropy naftowej i z minerałów bitumicznych, nie surowe	950,0	1 678,3	-728,4	170,9	152,4	1,33	2,07	
7	8471	Maszyny do automat. przetw. danych i urz. do tych maszyn; czytniki magnet. lub optyczne	138,5	1 455,0	-1 316,5	133,7	123,8	0,19	1,79	
8	8409	Części nadające się do stosowania wyłącznie lub głównie do silników objętych pozycją 8407 lub 8408	511,0	1 231,1	-720,1	124,6	119,3	0,72	1,52	
9	8901	Linowce pasażerskie, łodzie wycieczkowe, promy, statki towarowe, barki, etc.	2 003,2	1 203,8	799,5	96,5	61,4	2,80	1,48	
10	8525	Aparatura nadawcza do radiotelefonii, radiotelegrafii, radiofonii lub telewizji	78,7	1 068,8	-990,1	155,2	126,2	0,11	1,32	
11	8529	Części nadające się wyłącznie lub głównie do aparatury objętej pozycjami od 8525 do 8528	364,6	890,4	-525,9	73,2	211,1	0,51	1,10	
12	8701	Ciągniki (inne niż ciągniki objęte pozycją 8709)	94,5	736,5	-642,1	151,0	99,4	0,13	0,91	
13	8413	Pompy do cieczy, nawet wyposażone w urządzenie pomiarowe	112,9	698,8	-585,9	112,9	102,3	0,16	0,86	
14	8704	Pojazdy samochodowe do transportu towarowego	838,6	683,7	154,9	120,0	100,0	1,17	0,84	
15	8542	Układy scalone i mikroassembly, elektroniczne	172,1	662,8	-490,7	111,8	88,6	0,24	0,82	
16	7208	Wyroby walcowane płaskie z żeliwa lub ze stali niestopowej, o szerokości	126,3	654,2	-528,0	105,2	152,8	0,18	0,81	

Lp.	Kod CN	Nazwa towaru	2005			Dynamika		Udział w	
			Eksport	Import	Saldo	Eksportu rok poprzedni = 100	Importu	eksportcie	importcie
			w mln EUR					w %	
17	3926	Pozostałe artykuły z tworzyw sztucznych oraz artykuły z pozostałych materiałów	385,4	639,9	-254,5	122,3	116,1	0,54	0,79
18	7210	Wyroby walcowane płaskie z żeliwa lub ze stali niestopowej, o szerokości	79,5	635,4	-555,9	117,1	122,8	0,11	0,78
19	7326	Pozostałe artykuły z żeliwa lub stali	605,8	622,8	-17,0	109,5	129,9	0,85	0,77
20	8517	Aparatura do telefonii i telegrafii przewodowej, włączając przewodowe aparaty telefoniczne ze słuchawkami	326,3	601,9	-275,6	336,8	152,3	0,46	0,74
21	8544	Drut izolowany, kable i pozost. izolowane przewody elektryczne	1 571,8	587,8	983,9	121,7	116,7	2,20	0,72
22	8536	Aparatura elektr. do przełączania i zabezp. obwodów elektr.	505,9	577,4	-71,5	111,3	106,2	0,71	0,71
23	3920	Pozostałe płyty, arkusze, folie, taśmy i pasy, z tworzyw sztucznych niekomórkowych, niewzmocnionych	157,1	570,3	-413,1	126,7	112,2	0,22	0,70
24	8481	Krany, kurki, zawory i podobna aparatura do rur, płaszczy kotłów, zbiorników, kadzi lub podobnych	477,5	538,8	-61,3	161,8	113,8	0,67	0,66
25	3901	Polimery etyleny, w formach podstawowych	32,6	520,6	-488,1	207,2	126,3	0,05	0,64
26	8473	Części i akcesoria (inne niż pokrowce, futeraty i tym podobne) nadające się do stosowania wyłącznie	76,0	516,5	-440,6	114,4	114,5	0,11	0,64
27	8479	Maszyny i urządzenia mechaniczne przeznaczone do wykonywania funkcji specjalnych	224,4	510,6	-286,2	119,9	124,7	0,31	0,63
28	8414	Pompy powietrzne lub próżniowe, sprężarki i wentylatory powietrza lub innych gazów	88,2	509,0	-420,8	122,4	99,1	0,12	0,63
29	8302	Oprawy, okucia, nadające się do mebli, drzwi, schodów, okien, żaluzji, nadwozi pojazdów	289,5	451,3	-161,8	124,7	108,8	0,41	0,56
30	4810	Pap. i tekst., powlecz. jednost. lub obustr. kaolinem lub innymi subst. nieorg.	59,6	449,8	-390,2	92,0	111,1	0,08	0,55
		RAZEM 30 towarów	18 021,4	32 774,0	-14 752,6	121,4	115,4	25,23	40,38

Źródło: DAP MG na podstawie danych CISG

6. UWARUNKOWANIA WYMIANY HANDLOWEJ W 2005 R.

6.1. Czynniki wpływające na poziom i dynamikę eksportu

Koniunktura gospodarcza

Po osiągnięciu rekordowego przyrostu produktu globalnego w 2004 r. (o 5,1%, czyli najwyższego od początku lat 70.), gospodarka światowa w roku ubiegłym rozwijała się nieco wolniej, tj. w tempie około 4,6%. Spowolnienie tempa wzrostu PKB nastąpiło w USA (z 3,9% w 2004 r. do około 3,2% w roku ubiegłym), a także w Ameryce Łacińskiej (z 5,5% do 4,4%) oraz WNP (z 8,3% do 6,8%). Tempo wzrostu PKB w Chinach obniżyło się zaledwie o 0,2 pkt. proc. do 9,9%, natomiast w Japonii wzrosło z 2,3% w 2004 r. do 2,6% w roku 2005.

Na rynku UE-15 tempo wzrostu PKB spadło z relatywnie niewysokiego poziomu 2,2% w 2004 r. do 1,5% w roku ubiegłym, a w UE-25 odpowiednio z 2,3% do 1,7%.

U najważniejszego dla Polski partnera handlowego, czyli w Niemczech, po krótkotrwałym okresie pewnego ożywienia gospodarczego w 2004 r. (wzrost PKB o 1,2%) rok ubiegły przyniósł ponowne osłabienie tempa wzrostu PKB do 0,9%. Zarówno w USA, jak i w UE rok miniony przyniósł spowolnienie tempa wzrostu popytu krajowego. W 2005 r. w USA tempo to spadło do 3,3%, z 4,5% w roku poprzednim. W UE-25 spadek ten był jeszcze wyraźniejszy (z 2,3% do 1,8%). Dekoniunktura w Niemczech znalazła w ubiegłym roku negatywne przełożenie na wyniki polskiej wymiany handlowej z tym rynkiem. Tempo wzrostu eksportu Polski do Niemiec w 2005 r. wyniosło 12,5% i było niższe o 7,2 pkt. proc. od tempa wzrostu polskiego eksportu ogółem i o 4,3 pkt. proc. wolniejsze niż eksportu do krajów poszerzonej Unii Europejskiej. Z kolei tempo wzrostu importu z Niemiec do Polski wyniosło 15,1% i okazało się o około 1,3 pkt. proc. wyższe od

tempa wzrostu polskiego importu ogółem i aż o 5,8 pkt. proc. wyższe od tempa wzrostu importu z krajów Wspólnoty. Nie zmienia to jednak faktu, że pomimo niesprzyjających warunków utrzymujących się już od dłuższego czasu na rynku niemieckim, polscy eksporterzy umacniają swoją pozycję na tym rynku.

Uwarunkowania cenowo-kursowe

Średni nominalny kurs EUR wobec złotego w 2005 r. wyniósł 4,0254 PLN i uległ osłabieniu o 11,2% w stosunku do notowanego w roku poprzednim. W tym czasie osłabieniu uległ również średni nominalny kurs USD w złotych: z 3,65 PLN do 3,23 PLN, czyli o 11,5%.

Biorąc pod uwagę istniejącą strukturę walutową polskich obrotów handlowych (około 2/3 obrotów rozliczanych w EUR i około 15% w USD), szacuje się, że **średnioważone nominalne umocnienie złotego w stosunku do dwóch podstawowych walut wyniosło w ubiegłym roku 11,3%**. Ponieważ inflacja w obszarze UE-25, czyli na rynku dominującym w polskim handlu zagranicznym, była porównywalna z inflacją w Polsce (2,2%), można oceniać, że w ubiegłym roku **złoty umocnił się realnie w stosunku do dwóch podstawowych walut o około 11%**. Biorąc jednak pod uwagę, że znaczna część eksportu (około 15–18%) jest rozliczana w innych, stosunkowo mocnych walutach oraz w złotych ocenia się, że efektywne umocnienie złotego w przełożeniu na średnie ceny transakcyjne eksportu było nieco niższe niż w wymiarze nominalnym. Należy jednak wskazać, że wpływ umocnienia złotego na zmiany cen transakcyjnych w polskich obrotach był bardzo wyraźny. W rezultacie, w przeciwieństwie do czterech poprzednich lat, kiedy ceny transakcyjne rosły, rok ubiegły przyniósł ich znaczący spadek, zarówno w eksporcie, jak i w imporcie. Spadek tych cen o około 5% w wymiarze nominalnym był jeszcze o około 1 pkt proc. głębszy w wymiarze realnym. W tych warunkach eksporterzy musieli szukać możliwości utrzymania rentowności eksportu poprzez dalsze zmniejszanie kosztów. Natomiast po stronie importu zaistniały spadek cen transakcyjnych sprzyjał obniżce wydatków na zakup materiałów i komponentów do produkcji eksportowej. Czynniki

ten w znacznym stopniu neutralizował negatywny wpływ aprecjacji złotego na rentowność eksportu.

Nominalne zmiany kursów USD i EUR wobec złotego w kolejnych kwartałach 2005 r. przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11. Kursy PLN/USD/EUR w latach 2004–2005

	Kurs PLN/USD/EUR				Zmiana 2005/2004	
	2004 r.		2005 r.		USD	EUR
	USD	EUR	USD	EUR		
I kwartał	3,8236	4,7780	3,0709	4,0289	80,3	84,3
II kwartał	3,8938	4,6934	3,2776	4,1313	84,2	88,0
III kwartał	3,6230	4,4268	3,2938	4,0223	90,9	90,9
IV kwartał	3,2795	4,2431	3,2930	3,9180	100,4	92,3
Rok	3,6550	4,5354	3,2338	4,0251	88,5	88,8

Źródło: DAP MG na podstawie danych NBP

Inflacja

W 2005 r. ceny towarów i usług konsumpcyjnych (CTUK) wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim średnio o 2,1%, a ceny produkcji sprzedanej przemysłu (CPSP) o 0,7%. Pomimo umiarkowanego wzrostu cen krajowych, równoczesny spadek cen transakcyjnych w eksporcie o ponad 4% przełożył się na wzrost atrakcyjności sprzedaży krajowej w stosunku do sprzedaży eksportowej. Podobny, równoległy spadek cen transakcyjnych w imporcie oznaczał zarazem wzrost atrakcyjności cenowej importu w stosunku do zakupów na rynku wewnętrznym.

Przyjmując, iż zmiany cen transakcyjnych w eksporcie powinny być w zasadzie odnoszone do zmian CPSP, a zmiany cen transakcyjnych w imporcie do zmian CTUK, ocenia się, że relatywne pogorszenie opłacalności eksportu w stosunku do sprzedaży krajowej było mniejsze niż wzrost atrakcyjności importu w stosunku do zakupów krajowych.

Jednostkowe koszty pracy

Szacuje się, że w roku 2005 realne jednostkowe koszty pracy obniżyły się o około 2%, czyli wyraźnie wolniej niż w latach poprzednich. Może to wskazywać na wyczerpywanie się stosunkowo prostych rezerw wzrostu wydajności pracy i obniżki kosztów w drodze redukcji zatrudnienia oraz innych przedsięwzięć o charakterze innym niż inwestycyjne. Tym samym nastąpiło ograniczenie pozytywnego wpływu obniżki jednostkowych kosztów pracy na poprawę lub przynajmniej zachowanie zadowalającego poziomu rentowności eksportu w warunkach aprecjacji złotego.

Popyt wewnętrzny

Po okresowym ożywieniu popytu wewnętrznego o 6% w 2004 r., rok ubiegły przyniósł jego stagnację (wzrost o 2,2%). Wymuszało to utrzymywanie dotychczasowych i poszukiwania nowych rynków zbytu za granicą, nawet przy niesprzyjających uwarunkowaniach kursowych zaistniałych na skutek umocnienia się złotego.

Inwestycje zagraniczne

Ocenia się, że 2005 r. przyniósł dalszy wzrost udziału podmiotów z kapitałem zagranicznym w polskim eksporcie. Dzięki znacznemu ożywieniu napływu BIZ w ostatnich dwóch latach (12,8 mld USD w 2004 r. i 7,8 mld USD w roku ubiegłym) oraz równoległemu wzrostowi orientacji proeksportowej zagranicznych inwestorów, udział podmiotów z kapitałem zagranicznym w ogólnym eksporcie przekroczył poziom 60%. Podmioty te, zwłaszcza największe z nich, dysponujące szerokimi i stabilnymi powiązaniem zagranicznymi w realizacji zbytu i zaopatrzenia wykazują generalnie umiarkowaną wrażliwość na niekorzystne uwarunkowania kursowe.

6.2. Czynniki wpływające na poziom i dynamikę importu

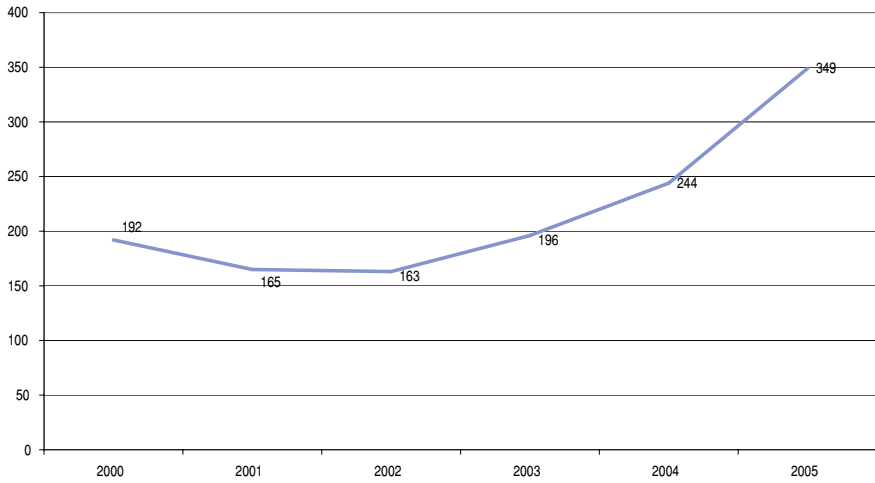
Elastyczność importu

Jak już wspomniano wcześniej, relatywnie wysoka elastyczność importowa polskiej gospodarki i eksportu, notowana przez całą poprzednią dekadę oraz w pierwszych latach obecnej dekady, uległa w ostatnim czasie obniżeniu. Było to rezultatem przede wszystkim unowocześnienia polskiej gospodarki, a co za tym idzie zwiększenia konkurencyjności produkcji krajowej, która coraz szerzej zastępuje import. W rezultacie, osiągnięcie relatywnie wysokiego przyrostu wolumenu eksportu okazało się możliwe przy znacznie niższym przyroście wolumenu importu.

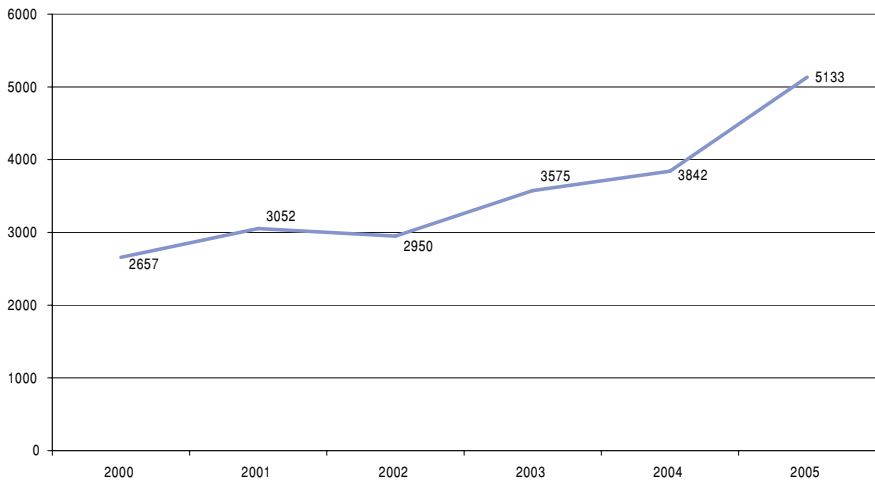
Kształtowanie się cen surowców

Niepewność polityczna na Bliskim Wschodzie, zwłaszcza w Iraku, huragany w Stanach Zjednoczonych, długotrwałe mrozy w Rosji, a także wzrost zapotrzebowania na surowce energetyczne w związku z globalnym ożywieniem gospodarczym skutkowały wzrostem cen ropy naftowej i gazu ziemnego. W 2005 r. ceny ropy naftowej wzrosły do ponad 60 USD za baryłkę, a ceny gazu do ponad 5 100 USD/TJ. Jedynie na skutek wzrostu cen tych paliw wartość polskiego importu zwiększyła się w ubiegłym roku o ponad 2,3 mld USD. Ponadto, utrzymujące się wysokie tempo wzrostu gospodarczego i inwestycji w Chinach i Indiach oraz ożywienie na innych rynkach, w tym USA i Japonii, generowało wyższy popyt i wzrost cen innych podstawowych surowców (głównie stali i innych metali). W efekcie w 2005 r. nastąpił wzrost wartości polskiego importu żelaza, żeliwa i stali o ponad 900 mln USD.

Wykres 9. Zmiany średnich cen ropy naftowej i gazu ziemnego w latach 2000–2005
Ropa naftowa

Gaz ziemny

Źródło: DAP MG na podstawie danych CISG

Uwarunkowania kursowo-cenowe dla importu

Wyraźne umocnienie się złotego w 2005 r. przełożyło się na spadek cen transakcyjnych w imporcie (o blisko 5%), co nawet przy umiarkowanym wzroście krajowych cen towarów i usług konsumpcyjnych, o 2,1%, stwarzało relatywnie wysoką zachętę do importu kosztem zakupów krajowych. Fakt, iż nie przełożyło się to na znaczący wzrost importu w porównaniu z rokiem ubiegłym (gdy warunki cenowe dla importu były mniej sprzyjające) można tłumaczyć z jednej strony dość już znacznym zakresem substytucyjności zaopatrzenia krajowego wobec importu, zwłaszcza importu zaopatrzeniowego, z drugiej zaś stosunkowo umiarkowanym wzrostem sprzedaży produkcji przemysłowej (o 3,8%).

7. PROJEKCJA OBROTÓW TOWAROWYCH NA 2006 R.

7.1. Podstawowe uwarunkowania koniunkturalne

Tempo wzrostu gospodarczego w głównych regionach świata

Przewiduje się, że w roku bieżącym tempo wzrostu gospodarki światowej utrzyma się na poziomie 4,6%. W krajach wysoko rozwiniętych przewidywany wzrost produktu krajowego brutto wyniesie 2,6%, czyli nieco więcej niż przed rokiem. Wysokie tempo wzrostu utrzyma się także w USA i wyniesie 3,2%. Nieznaczne przyspieszenie tempa wzrostu PKB odnotuje się również w Japonii (z 2,6% w 2005 r. do 2,8 w 2006 r.). Utrzymujące się już od kilku lat wyjątkowo niskie tempo wzrostu gospodarczego w strefie euro (1,4% w 2005 r.) ulegnie przyspieszeniu do około 2,1% w roku bieżącym. Wśród krajów Unii Europejskiej wyraźnie najwyższe tempo wzrostu utrzymają nowe kraje członkowskie, w tym Polska.

Najważniejszym partnerem handlowym Polski, szczególnie po stronie eksportu, pozostają Niemcy, stąd przewidywany scenariusz koniunktury na tym rynku w istotnym stopniu rzutuje na projekcję polskich obrotów handlu zagranicznego. Przewiduje się, że w 2006 r. PKB Niemiec zwiększy się o 1,7% (o około 1,0% w 2007 r.). Głównym czynnikiem wzrostu niemieckiej gospodarki pozostanie eksport, który wzrośnie w tym roku najprawdopodobniej o 6,8% (w 2007 r. przewiduje się wzrost o 6,9%). Szacuje się, że w tym czasie import Niemiec zwiększy się o 8,8% (w 2007 r. o 4,7%). Na uwagę zasługuje fakt, iż z roku na rok zwiększa się wpływ popytu wewnętrznego na wzrost gospodarczy tego kraju. Zakłada się, że w 2006 r. popyt wewnętrzny zwiększy się o 1,8% (wobec wzrostu o 0,4% w roku ubiegłym), a w roku 2007 przewiduje się spadek o 0,2%.

Coraz większy wpływ na ogólnoświatowy wzrost gospodarczy zaczynają wywierać kraje zaliczane do tzw. rynków wschodzących, a wśród nich trzy największe: Chiny, Indie oraz Rosja. W roku ubiegłym kraje te zwiększyły swój PKB odpowiednio o 9,9%, o 8,5% oraz o 6,4%. Przewiduje się, że w roku bieżącym tempo wzrostu PKB w Chinach, Indiach i Rosji wyniesie odpowiednio 9,7%, 7,5% oraz 6,2% (na rynkach wschodzących ogółem – około 6,5%). Głównym źródłem niepewności prognozy wzrostu PKB oraz handlu światowego w 2006 r. oraz w latach następnych pozostają ceny ropy naftowej, a także nierównowaga obrotów bieżących, szczególnie pomiędzy Stanami Zjednoczonymi (deficyt przekraczający 800 mld USD, tj. 6,5% PKB) a krajami Azji oraz krajami eksportującymi ropę naftową. Dalsze pogłębianie się tej nierównowagi, m.in. także na skutek rosnących cen ropy, może prowadzić do radykalnej deprecjacji kursu dolara, mogącej skutkować załamaniem popytu importowego i wzrostu gospodarczego w USA.

Kształtowanie się światowych cen surowców

Rok bieżący zapowiada dalszy wzrost cen nośników energii. Wzrost cen surowców energetycznych szacuje się na około 13%, a surowców przemysłowych na około 18%, w tym cen metali żelaznych – aż o ponad 30%.

Dla Polski, jako importera netto surowców (w 2004 r. ich import był ponad dwukrotnie wyższy od eksportu, a deficyt obrotów sięgał 6,6 mld USD) dalszy dynamiczny wzrost cen tych towarów jest szczególnie niekorzystny. Negatywny wpływ wzrostu cen surowców na saldo bilansu handlowego w 2005 r. szacuje się na ponad 3 mld USD, czyli na kwotę stanowiącą ponad 1% PKB.

Według wstępnych przewidywań, negatywny wpływ wzrostu cen surowców w roku bieżącym na wzrost deficytu wymiany wyniesie co najmniej 2 mld USD i to pod warunkiem, że średnia cena ropy nie przekroczy 70 USD za baryłkę. W przypadku wzrostu cen ropy do 80 USD deficyt obrotów handlowych z zagranicą pogłębiłby się o dalsze 1,5 mld USD. Wzrost cen ropy będzie ponadto wywierał istotny wpływ na nasilenie presji inflacyjnej. O ile w latach poprzednich negatywne

przełożenie wzrostu cen surowców na bilans handlowy i inflację było w pewnym stopniu łagodzone na skutek relatywnie słabego dolara, o tyle w roku bieżącym efekt ten ulegnie zapewne osłabieniu.

7.2. Podstawowe uwarunkowania wewnętrzne

Średnioroczny kurs złotego w relacji do dwóch podstawowych walut nie ulegnie istotnym zmianom.

Wzrost zatrudnienia i w konsekwencji zwiększona ilość pieniądza na rynku wpłynie na wzrost konsumpcji wewnętrznej, co może przynieść wzrost cen krajowych.

Przewiduje się dalszy wzrost absorpcji BIZ oraz związany z tym wzrost importu inwestycyjnego i zaopatrzeniowego.

Szacuje się, że ceny dewizowe wzrosną w eksporcie o ok. 3%, a w imporcie o ok. 4–5%.

7.3. Projekcja

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania oraz dość znaczny margines niepewności, zwłaszcza w sferze uwarunkowań zewnętrznych, zakłada się utrzymanie w stosunku do roku ubiegłego tempa wzrostu obrotów handlowych. Przewiduje się zatem, że w 2006 r.:

- wolumen eksportu wzrośnie o 13%,
- wolumen importu wzrośnie o około 10%.

Oznaczałoby to wzrost obrotów w ich wymiarze wartościowym (w EUR, według bilansu płatniczego na bazie transakcji):

- w eksporcie o 18,0%, do poziomu 91 mld EUR,
 - w imporcie o 16,0%, do poziomu 92 mld EUR
- oraz spadek deficytu obrotów do wysokości około -1 mld EUR.

8. POLSKI HANDEL ZAGRANICZNY W RAMACH JEDNOLITEGO RYNKU EUROPEJSKIEGO

Zapewnienie funkcjonowania rynku wewnętrznego stanowi jeden z priorytetowych obszarów działań, jakie Wspólnota Europejska podejmuje na podstawie art. 3 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) w celu realizacji zadania określonego w art. 2 TWE, tj. *„popieranie w całej Wspólnocie harmonijnego, zrównoważonego i stałego rozwoju działalności gospodarczej, wysokiego poziomu zatrudnienia i ochrony socjalnej, równości mężczyzn i kobiet, stałego i nieinflacyjnego wzrostu, wysokiego stopnia konkurencyjności i konwergencji dokonań gospodarczych, wysokiego poziomu ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego, podwyższania poziomu i jakości życia, spójności gospodarczej i społecznej oraz solidarności między Państwami Członkowskimi”*.

Definicja rynku wewnętrznego została określona w art. 14 ust. 2 TWE – *„Rynek wewnętrzny obejmuje obszar bez granic wewnętrznych, w którym jest zapewniony swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału”* oraz została doprecyzowana w licznych orzeczeniach Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Od 1 maja 2004 r., tj. od dnia przystąpienia do Unii Europejskiej, Polska jako kraj członkowski jest związana postanowieniami prawa wspólnotowego, co w zakresie rynku wewnętrznego oznacza także obowiązek podejmowania wszelkich działań w celu zniesienia przeszkód w swobodnym przepływie towarów, osób, usług i kapitału. Jednocześnie Polska ma bezprecedensową w historii możliwość wykorzystania szans, jakie największy na świecie – obejmujący 450 milionów obywateli – rynek wewnętrzny UE daje krajom członkowskim.

Pomimo szeregu barier zawartych w przepisach krajowych porządków prawnych, czy wynikających z praktyki organów administracji publicznej Państw Członkowskich, możliwość korzystania z prawa zakładania działalności gospodarczej oraz swobody świadczenia usług

spowodowały zwiększenie obecności aktywnych ekonomicznie obywateli polskich na rynku wewnętrznym. Polscy przedsiębiorcy świadczą transgranicznie głównie usługi budowlane i pokrewne, usługi montażu maszyn, pielęgniarskie, rzeźniczne i projektowania ogrodów.

8.1. Harmonizacja prawa gospodarczego

Podstawowym instrumentem prawnym służącym harmonizacji prawa gospodarczego, rozumianego jako prawo regulujące funkcjonowanie wspólnego rynku, są dyrektywy przyjmowane w zakresie czterech swobód. Dyrektywy, które są źródłem wtórnego prawa wspólnotowego, określają jedynie zakres rezultatu, jaki ma być osiągnięty poprzez wdrożenie ich przepisów do krajowych porządków prawnych, pozostawiając jednocześnie Państwu Członkowskiemu pełną autonomię w doborze formy i środków przez nie podejmowanych celem wdrożenia przepisów dyrektyw (art. 249 TWE). Na podstawie art. 10 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską Państwa Członkowskie są zobowiązane do terminowego transponowania przepisów dyrektyw do swoich reżimów prawnych.

Komisja Europejska dąży do pełnej operacyjności rynku wewnętrznego, rozumianej jako podstawowy warunek zapewnienia obywatelom i przedsiębiorcom możliwości korzystania z praw z niego wynikających. Komisja Europejska, na podstawie art. 211 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, nadzoruje funkcjonowanie, ustalonych przepisami dyrektyw, zasad wspólnego rynku w porządkach prawnych Państw Członkowskich. W trybie przewidzianym w art. 226 TWE, Komisja Europejska może sformułować wobec Państwa Członkowskiego zarzut podejrzenia naruszenia przez to Państwo Członkowskie jednego z zobowiązań wynikających z przepisów prawa wspólnotowego, jak również wezwać Państwo Członkowskie do podjęcia działań w celu usunięcia stwierdzonego uchybienia.

Komisja Europejska, nadzorując funkcjonowanie wspólnego rynku, korzysta także m.in. z dwóch instrumentów kontroli pośredniej – *Internal Market Scoreboard* i SOLVIT.

Internal Market Scoreboard (IMS) – kontrola stanu transpozycji dyrektyw rynku wewnętrznego do porządków prawnych Państw Członkowskich

Internal Market Scoreboard jest bazą danych odnośnie do dyrektyw przyjętych w zakresie rynku wewnętrznego, uwzględniającą informacje na temat dat transpozycji wskazanych dla tych dyrektyw, jak również stanu transpozycji tych dyrektyw w poszczególnych Państwach Członkowskich. Porównując dane, które są regularnie aktualizowane w bazie IMS przez Państwa Członkowskie, Komisja Europejska ma możliwość wykazania stopnia zaangażowania poszczególnych Państw Członkowskich w budowę rynku wewnętrznego.

W oparciu o informacje przekazywane przez Państwa Członkowskie, KE dwa razy w roku publikuje „*Raport na temat stanu transpozycji dyrektyw Rynku Wewnętrznego*”, w którym poza wskazaniem statystycznych wyników w realizacji zobowiązań transpozycyjnych, w tym poziomu deficytu, analizuje tendencje właściwe dla poszczególnych Państw Członkowskich w procesie transpozycji dyrektyw rynku wewnętrznego.

Dopuszczalny poziom deficytu transpozycyjnego został ustalony na szczycie Rady Europejskiej w Sztokholmie w marcu 2001 r. na poziomie 0% dla dyrektyw, których termin transpozycji upłynął 2 lata wcześniej oraz 1,5% dla pozostałych dyrektyw.

Według „*Raportu nr 14 bis*” opublikowanego na koniec roku 2005, deficyt transpozycyjny Polski wyniósł 0,9% (w stosunku do deficytu na poziomie 1,7% wykazanym w „*Raporcie nr 14*” w lipcu 2005 r. i na poziomie 16% w dniu akcesji), przez co Polska została zaliczona do grupy 6 krajów (obok Litwy, Danii, Węgier, Finlandii i Szwecji), które najlepiej wywiązały się z zobowiązań transpozycyjnych w drugim półroczu 2005 r.

W odniesieniu do transpozycji 23 dyrektyw regulujących świadczenie usług finansowych, które znalazły się w grupie ponad 40 środków legislacyjnych i pozalegisacyjnych, wskazanych w zaproponowanym przez KE w 1999 r. „*Financial Services Action Plan*” – Polska jest jednym z pięciu krajów (obok Danii, Austrii, Estonii i Łotwy), które terminowo dopełniły obowiązku ich transpozycji.

W kwietniu 2006 r. Komisja Europejska zwróciła się do Państw Członkowskich o uzupełnienie informacji w bazie *Internal Market Scoreboard* odnośnie do 1621 dyrektyw rynku wewnętrznego, z terminem transpozycji przypadającym najpóźniej na 30 kwietnia 2006 r. Zgodnie z informacjami zawartymi w nowej edycji bazy, Polska dokonała częściowej transpozycji przepisów 11 dyrektyw oraz nie podjęła żadnych działań transpozycyjnych w stosunku do 11 dyrektyw. Konsekwencją nie wypełnienia przez Polskę obowiązku terminowej transpozycji dyrektyw rynku wewnętrznego jest osiągnięcie deficytu transpozycyjnego na poziomie 1,4%, co nie spowoduje przekroczenia przez Polskę ustalonego limitu, jakkolwiek stanowi znaczny wzrost w stosunku do deficytu wykazanego w „*Raporcie nr 14 bis*”, który ukształtował się na poziomie 0,9%.

SOLVIT – kontrola stosowania prawa wspólnotowego w zakresie rynku wewnętrznego przez Państwa Członkowskie

System skutecznego rozwiązywania problemów rynku wewnętrznego SOLVIT jest instrumentem współpracy administracyjnej, umożliwiającym beneficjentom rynku wewnętrznego, tj. obywatelom i przedsiębiorcom rozwiązywanie problemów spowodowanych niewłaściwym stosowaniem prawa wspólnotowego w dziedzinie rynku wewnętrznego przez przedstawicieli administracji publicznej innych Państw Członkowskich.

Nieformalny charakter działania systemu SOLVIT polega na tym, że wnioskujący (obywatel lub przedsiębiorca) nie jest pozbawiony możliwości podjęcia formalnych działań, np. złożenia skargi indywidualnej przeciwko Państwu Członkowskiemu, którego działanie uzna za naruszające prawo wspólnotowe w swojej sprawie.

Zarówno współpraca pomiędzy Centrami koordynującymi SOLVIT w różnych Państwach Członkowskich, jak również pomiędzy Centrami a Koordynatorami SOLVIT w różnych instytucjach danego Państwa Członkowskiego ma charakter formalny. Poprzez umiejscowienie SOLVIT w strukturach administracji publicznej, Państwa Członkowskie, pod nadzorem Komisji Europejskiej, podejmują współpracę celem bieżącego wyjaśniania ewentualności naruszenia przez nie prawa wspólnotowego w konkretnych sprawach zgłaszanych do SOLVIT. Rozwiązywanie spraw, dotyczących konkretnych obywateli lub przedsiębiorców, w ramach systemu SOLVIT, może skutkować zobowiązaniem Państwa Członkowskiego do wprowadzenia zmian w przepisach prawa krajowego pod kątem ich zgodności z prawem wspólnotowym.

8.2. Swobodny przepływ towarów

Przepływ towarów we Wspólnocie nieprzypadkowo został uregulowany w przepisach pierwszego Tytułu w Części III Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską – *Polityki Wspólnoty* (art. 23–31 TWE). Utworzenie Unii Celnej na terenie Wspólnoty, jak również zakaz ograniczeń ilościowych między Państwami Członkowskimi, były jednymi z pierwszych działań, jakie Wspólnota Europejska podjęła w celu urzeczywistnienia funkcjonowania wspólnego rynku.

Na podstawie przepisów *Rozporządzenia WE 2679/98 ws. funkcjonowania rynku wewnętrznego wobec swobodnego przepływu towarów w państwach członkowskich* Państwa Członkowskie zostały zobligowane do utworzenia w ramach swoich administracji **punktów kontaktowych** (w Polsce punkt kontaktowy został umiejscowiony w Ministerstwie Gospodarki) koordynujących gromadzenie i przekazywanie do Komisji Europejskiej informacji o występowaniu na terenie danego Państwa Członkowskiego przeszkód będących wynikiem działania osób fizycznych, w poważnym stopniu zakłócających swobodny przepływ towarów, jak również informacji o działaniach podjętych w celu usunięcia tych przeszkód.

Zakres przedmiotowy Rozporządzenia WE 2679/98 obejmuje przeszkody natury fizycznej, tj.: blokady dróg lądowych, portów lotniczych i morskich, demonstracje przeciwko importowi towarów z innych Państw Członkowskich czy niszczenie towarów już sprowadzonych.

8.3. Swobodny przepływ usług

W Części III Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską – *Polityki Wspólnoty*, Tytuł III – *Swobodny przepływ osób, usług i kapitału*, Rozdział III – *Usługi* – zostały zapisane przepisy regulujące swobodę świadczenia usług przez obywateli Unii Europejskiej (art. 49–55 TWE), których stosowanie może być jednakże wyłączone mocą zapisanych wcześniej przepisów art. 45–48 TWE pozwalających Państwom Członkowskim wprowadzać ograniczenia w dostępie do korzystania z tej swobody. Pomimo wielu orzeczeń, w których Europejski Trybunał Sprawiedliwości za pomocą wykładni doprecyzował zakres traktatowej swobody świadczenia usług, konstrukcja Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską skutkuje tym, że w odniesieniu do sektora usług, zasady rynku wewnętrznego nie mają pełnego zastosowania.

Rozwój sektora usług jest obecnie warunkiem wzrostu gospodarczego i podnoszenia standardu życia w skali całej Europy. Obszerny Raport Komisji Europejskiej z lipca 2002 r. (COM 2002 – 441 final) zidentyfikował nie tylko bariery prawne i pozaprawne stosowane przez kraje członkowskie w zakresie swobody świadczenia usług, ale również wyraźnie wskazał na ich ujemny wpływ na działalność i konkurencyjność europejskich usługodawców. Dążąc do liberalizacji sektora usług, Komisja Europejska przedstawiła w styczniu 2004 r. projekt dyrektywy o usługach na rynku wewnętrznym, który wpisuje się w szereg inicjatyw podjętych w ramach realizacji założeń Strategii Lizbońskiej. W trakcie ponad dwóch lat pracy nad projektem *dyrektywy usługowej*, zarówno w Radzie Unii Europejskiej ds. Konkurencyjności oraz w Parlamencie Europejskim ujawniły się podziały w Europie i niechęć do zdecydowanej liberalizacji rynku usług. Obawa większości krajów

„starej” Unii przed napływem konkurencyjnego i wykwalifikowanego usługodawcy z krajów ostatniego rozszerzenia zablokowała możliwość przyjęcia projektu dyrektywy w kształcie zaproponowanym pierwotnie przez Komisję Europejską, tj. w kształcie, który zapewniał pełną liberalizację przepływu usług we Wspólnocie.

Dzięki osiągniętemu kompromisowi *dyrektywa usługowa*, której przepisy wprowadzają jednak znaczne ułatwienia w zakładaniu przedsiębiorstw usługowych, jak również w transgranicznym świadczeniu usług, stworzy warunki dla podniesienia konkurencyjności także polskich przedsiębiorstw usługowych działających w ramach wspólnego rynku. Przede wszystkim przepisy dyrektywy wskazują zasady, na jakich usługodawcy będą mogli zakładać przedsiębiorstwa usługowe oraz czasowo świadczyć usługi na terytorium Wspólnoty. Wprowadzona zasada równego traktowania przedsiębiorców stanowi gwarancję, że przedsiębiorcy, niezależnie od tego z jakiego Państwa Członkowskiego pochodzą, będą podlegać tym samym przepisom i wymogom, co obywatele państwa świadczenia usługi. Państwa Członkowskie zostały zobowiązane do zapewnienia wolnego dostępu do swoich rynków usług usługodawcom pochodzącym z innych Państw Członkowskich, zachowując możliwość wprowadzania ograniczeń w dostępie jedynie ze względu na bezpieczeństwo publiczne, zdrowie publiczne i ochronę środowiska. Decydując się jednak na wprowadzenie takich ograniczeń Państwo Członkowskie będzie musiało zapewnić, aby zastosowane środki o skutku ograniczenia były niedyskryminujące, niezbędne i proporcjonalne. Państwa Członkowskie, inaczej niż dzieje się to obecnie, nie będą mogły wymagać od przedsiębiorcy mającego siedzibę w innym Państwie Członkowskim ustanowienia przedsiębiorstwa, utworzenia określonej infrastruktury, w tym biura czy kancelarii oraz posiadania zezwolenia właściwych organów tych Państw, w tym wpisu do rejestru lub przynależności do organizacji lub stowarzyszeń zawodowych na ich terytorium. Znacznej redukcji ulegną obciążenia biurokratyczne związane z zakładaniem przedsiębiorstw usługowych i czasowym świadczeniem usług. Wszelkie formalności związane z rejestracją

i uzyskaniem zezwolenia przedsiębiorca będzie mógł załatwić w jednym miejscu, za pośrednictwem tzw. „*pojedynczego punktu kontaktowego*”. Większość formalności będzie można dopełnić drogą elektroniczną. Przedsiębiorca nie będzie musiał przedstawiać organom administracji oryginałów, poświadczonych kopii lub tłumaczenia przysięgłego certyfikatów i zaświadczeń lub innych dokumentów potwierdzających spełnienie wymogów do świadczenia usług. Ponadto Komisja Europejska wprowadzi ujednolicone formularze, jako odpowiedniki certyfikatów czy zaświadczeń. Ułatwi to uznawanie w innych Państwach tych dokumentów oraz nie będzie skutkowało koniecznością ponoszenia kosztów tłumaczeń lub uwierzytelniania kopii. Zmniejszy się liczba rodzajów działalności gospodarczej, do której prowadzenia potrzebne będzie uzyskanie zezwolenia. Wprowadzone zostaną uproszczenia w procedurach przyznawania zezwoleń. Dodatkowe ułatwienie będzie stanowić mechanizm tzw. „*milczącej zgody*” co oznacza, że w przypadku opieszałości organu przy wydaniu zezwolenia, po upływie określonych przepisami terminów, zezwolenie takie będzie uznane za przyznane.

Zgodnie z zasadami procedury współdecydowania, określonymi w art. 251 TWE, Parlament Europejski zakończył etap I czytania *dyrektywy usługowej* w lutym 2006 r. Na posiedzeniu Rady ds. Konkurencyjności w maju 2006 r. ministrowie właściwi ds. gospodarki z 25 Państw Członkowskich wynegocjowali uzgodnienie polityczne odnośnie do poprawek zaproponowanych do projektu dyrektywy przez Parlament Europejski. W lipcu 2006 r. zostało przyjęte wspólne stanowisko przez Radę Unii Europejskiej, które następnie zostało przekazane do ponownego rozpatrzenia przez Parlament Europejski. Mimo, iż projekt uwolnienia rynku usług został znacznie ograniczony na etapie prac legislacyjnych, celem Państw Członkowskich jest uchwalenie dyrektywy do końca 2006 r., co pozwoli na osiągnięcie wyraźnego postępu w kierunku ukończenia budowy rynku wewnętrznego usług.

8.4. Rynek wewnętrzny a stosunki gospodarcze z krajami trzecimi

Polska jako kraj członkowski Unii Europejskiej, od dnia akcesji stała się częścią Jednolitego Rynku. Całość problematyki związanej z przepływem towarów i usług regulowana jest więc przez prawo wspólnotowe. Stosowane wcześniej wobec krajów trzecich przepisy dotyczące wymiany towarowej, świadczenia usług i zakładania przedsiębiorstw zostały zamienione na te, które obowiązują w Unii Europejskiej.

Dla partnerów handlowych pochodzących z krajów trzecich chcących eksportować swoje towary na Jednolity Rynek, czy zamierzających świadczyć usługi na terenie Wspólnoty, oznacza to konieczność przyjęcia standardów wspólnotowych dla poszczególnych grup towarów czy warunków świadczenia różnego rodzaju usług.

8.5. Wspólna polityka handlowa UE

Wspólna polityka handlowa, określona przepisami art. 133 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, pozostaje w wyłącznej kompetencji Wspólnoty z wyłączeniem obszaru usług w dziedzinie kultury i usług audiowizualnych, usług edukacyjnych oraz usług społecznych i w zakresie zdrowia ludzkiego, które to obszary należą do dzielonych kompetencji Wspólnoty i jej Państw Członkowskich. Zgodnie z artykułem 133 TWE wspólna polityka handlowa opiera się na jednolitych zasadach zwłaszcza w odniesieniu do:

- zmian stawek celnych,
- zawierania umów celnych i handlowych,
- ujednoczenia środków liberalizacyjnych, polityki eksportowej i środków ochrony handlowej podejmowanych w przypadku dumpingu lub subsydiów.

Regulujące tę problematykę akty prawne mają przede wszystkim formę decyzji i rozporządzeń Komisji lub Rady albo porozumień dwustronnych i wielostronnych. Oznacza to, że w momencie akcesji Polski

do Unii Europejskiej, akty te stały się automatycznie i bezpośrednio częścią polskiego porządku prawnego. W przypadku umów gospodarczych zawartych przez Wspólnotę z krajami trzecimi, do których mają zastosowanie wyłączne kompetencje Wspólnoty określone przepisami art. 133 TWE (wspólna polityka handlowa), konieczne było wypowiedzenie w całości lub w części analogicznych umów zawartych przez Polskę z tymi krajami trzecimi.

Po akcesji Polski do Unii Europejskiej stosowanie instrumentów polityki handlowej (zawieranie układów celnych i handlowych, zmiany w poziomie taryfy celnej, stosowanie instrumentów ochrony handlowej oraz polityki eksportowej) zostało przeniesione na szczebel organów wspólnotowych.

Zgodnie z art. 133 TWE wszelkie umowy handlowe z krajami trzecimi – dwustronne i wielostronne – są negocjowane przez Komisję Europejską. Udział Państw Członkowskich w tym procesie ogranicza się jedynie do wypracowania i prezentowania na poziomie wspólnotowym stanowiska danego kraju wobec projektu zawarcia danej umowy. Natomiast negocjacje dotyczące umów w zakresie handlu usługami, które należą do dzielonych kompetencji Wspólnoty i jej Państw Członkowskich, wymagają wspólnego porozumienia Państw Członkowskich, a umowy te są zawierane wspólnie przez Wspólnotę i Państwa Członkowskie.

8.6. System celny Wspólnoty Europejskiej

Po akcesji do Unii Europejskiej, Polska stosuje Wspólną Taryfę Celną w stosunkach handlowych z państwami spoza UE. Oznacza to, że kompetencje w zakresie prowadzenia polityki celnej (wszelkie zmiany stawek celnych, negocjacje taryfowe) zostały przekazane Radzie Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej. Co roku w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich publikowana jest nowa edycja Wspólnej Taryfy Celnej. Na bazie tego aktu opracowywana jest Zintegrowana Taryfa Celną Wspólnot Europejskich – TARIC, zawierająca dodatkowo

wszystkie informacje o preferencjach celnych, kwotach taryfowych, zawieszeniach autonomicznych stawek celnych oraz cłach antydumpingowych, która jest przekazywana do urzędów celnych w każdym kraju członkowskim.

8.7. Działalność w ramach międzynarodowych organizacji handlowych (Światowa Organizacja Handlu – WTO; Komitet Handlu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD)

Po akcesji Polski do Unii Europejskiej zmianie uległ także sposób wypracowywania i prezentowania stanowiska Polski na forum Światowej Organizacji Handlu (WTO). Członkiem WTO – oprócz wszystkich Państw Członkowskich Unii Europejskiej – jest także Komisja Europejska, która w ramach WTO prezentuje wspólne stanowisko krajów członkowskich. Przedstawiciele krajów członkowskich Unii Europejskiej biorą udział w posiedzeniach organów WTO, jednakże prezentują tam stanowisko wcześniej ustalone pomiędzy wszystkimi Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej w ramach prac Komitetu Stałego przy Radzie Unii Europejskiej, działającego na podstawie art. 133 TWE (*Komitet 133*).

Inaczej jest w ramach Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) – której Komisja Europejska nie jest członkiem – kraje członkowskie same prezentują swoje stanowiska na forum OECD.

8.8. Przyszłość rynku wewnętrznego

Obowiązująca „Strategia Rynku Wewnętrznego na lata 2003 – 2006” (COM (2003) 238 final) została zaproponowana przez Komisję Europejską na początku 2003 r. w obliczu największego rozszerzenia w historii Unii Europejskiej. Określone w niej priorytety koncentrowały się wokół działań na rzecz realizacji celów Strategii Lizbońskiej. Po

dwóch latach wdrażania *Strategii*, w lutym 2006 roku Komisja Europejska zainicjowała szerokie konsultacje publiczne nt. przyszłej polityki rynku wewnętrznego. W dokumencie konsultacyjnym, jaki został przedstawiony nie tylko przedstawicielom administracji Państw Członkowskim, ale również obywatelom, przedsiębiorcom czy instytucjom niezależnym, zostały zidentyfikowane bariery w funkcjonowaniu rynku wewnętrznego, jak również zaproponowane kierunki jego rozwoju.

Wskazano też główne priorytety przyszłej polityki rynku wewnętrznego:

- pobudzenie dynamiki rynkowej i innowacji, lepsze stanowienie prawa,
- lepsze wdrażanie i wykonywanie prawa;
- uwzględnianie w większym stopniu sytuacji globalnej;
- zwiększanie poziomu inwestycji w technologie informacyjne i komunikacyjne.

Komisja Europejska planuje przedstawić dokument programowy nt. przyszłej polityki rynku wewnętrznego na początku roku 2007.

9. PODSUMOWANIE

1. Niemal przez cały okres transformacji, a zwłaszcza od około dziesięciu lat, w polskim handlu wyraźnie zarysowały się dwie przeciwstawne tendencje:
 - w handlu z rynkami rozwiniętymi, w szczególności z rynkami Unii Europejskiej zdecydowanie dominującymi w obrotach Polski ogółem, następuje systematyczny wzrost polskiego eksportu przy równoczesnej poprawie stanu zrównoważenia wymiany,
 - w obrotach z krajami słabiej rozwiniętymi, szczególnie zaliczanymi do grupy tzw. krajów rozwijających się występuje tendencja odwrotna. W latach 2001–2005 eksport do tych krajów zmniejszył się o 1,1 mld EUR, podczas gdy import wzrósł o 2,7 mld EUR (w tym czasie wartość całkowitego eksportu Polski zwiększyła się o 37,0 mld EUR, a importu o 28,0 mld EUR). Ta dysproporcja prowadzi do pogłębiania się deficytu wymiany z tą grupą krajów, a szczególnie z Chinami z -1,4 mld EUR w 2000 r. do -3,9 mld EUR w 2005 r.
2. Wskaźnik zrównoważenia obrotów w handlu z UE (wyrażający relację salda wymiany do eksportu) osiągnął w roku 2005 wartość dodatnią (ponad 3,5%), podczas gdy w handlu z krajami rozwijającymi się był zdecydowanie ujemny (-169,8%). Przyczyny takiej sytuacji są złożone i w znacznej mierze obiektywne. Można do nich zaliczyć m.in.: dystans geograficzny, odmienne uwarunkowania rozwojowe i kulturowe, a także szersze otwarcie dla polskich eksporterów rynków europejskich po przystąpieniu Polski do Wspólnoty.
3. O konkurencyjności polskich ofert eksportowych adresowanych na rynki krajów rozwijających się, zwłaszcza w przypadku towarów i usług o charakterze inwestycyjnym (których zakup przynosi efekt dopiero po pewnym czasie) decydują nie tylko parametry jakościowe i cenowe oferowanych towarów i usług, lecz także konkurencyjne warunki kredytowania. W przypadku, gdy parametry jakościowe

i cenowe wyrobów i usług oferowanych przez polskich eksporterów są porównywalne z ofertami konkurentów zagranicznych, wówczas o wyborze oferty decydują warunki kredytowania kontraktu, wraz z całym instrumentarium. W konfrontacji z konkurentami z krajów wysoko rozwiniętych (np. Niemiec, Francji, Włoch), w których systemy wspierania eksportu są bardziej rozbudowane i skuteczne, szanse polskich eksporterów są z reguły niewielkie.

4. Coraz bardziej znaczącym warunkiem zwiększenia skali polskiego eksportu do krajów rozwijających się, w tym do Rosji, staje się zwiększenie zaangażowania polskich podmiotów w bezpośrednie inwestowanie na tych rynkach. Obiecujące efekty podjętych dotychczas bezpośrednich inwestycji polskich eksporterów, np. w Rosji i na Ukrainie, wskazują na prawidłowy kierunek tej działalności. W warunkach relatywnie wysokiego ryzyka związanego z podejmowaniem tych inwestycji, w tym ryzyka politycznego, istotnym czynnikiem aktywizacji tej działalności jest zapewnienie podmiotom możliwie szerokiej ochrony ubezpieczeniowej ze strony instytucji powołanych do takiej działalności.
5. Wyniki handlu zagranicznego Polski w 2005 r. wskazują również na pozytywny wpływ akcesji do UE. W ubiegłym roku deficyt obrotów towarowych zmniejszył się zarówno w EUR (o 2,4 mld), jak i w USD (o 2,8 mld), podczas gdy w poprzednich trzech latach deficyt liczony w USD utrzymywał się na poziomie ponad 14 mld USD, a w EUR został zredukowany o 2,2 mld w 2003 r. oraz o 1,1 mld EUR w 2004 r. Przystąpienie Polski do jednolitego rynku europejskiego przyczyniło się do wzmocnienia wiarygodności naszego kraju jako partnera gospodarczego.
6. Między innymi z uwagi na kierunki importu podstawowych surowców energetycznych, istotną rolę w polskim handlu zagranicznym odgrywa Rosja. Wartość importu z Rosji wzrosła w 2005 r. o ponad 2 mld EUR do poziomu 7,2 mld EUR, co w ponad 90% było spowodowane wzrostem cen ropy naftowej i gazu ziemnego. W konse-

kwencji Rosja awansowała na drugie miejsce za Niemcami wśród dostawców towarów do Polski. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że także na liście największych odbiorców polskich produktów Rosja przesunęła się o jedną pozycję przed Niderlandy. W ubiegłym roku wartość polskiego eksportu do Rosji wzrosła o 37,9% i wyniosła 3,2 mld EUR.

7. Od lat największym partnerem gospodarczym Polski są Niemcy. Pomimo stosunkowo niskiej dynamiki wzrostu gospodarczego oraz spadku popytu wewnętrznego na tym rynku, a także relatywnie mocnej złotówki, tempo wzrostu wymiany handlowej z Niemcami utrzymało się na wysokim poziomie. W 2005 r. dynamika importu z Niemiec (115,1%) przewyższyła co prawda dynamikę eksportu do tego kraju (112,5%), jednak saldo wymiany z Niemcami pozostało dodatnie i wyniosło 118 mln EUR.
8. Od początku bieżącej dekady rośnie pozytywny wpływ inwestycji zagranicznych na dynamikę i poziom konkurencyjności polskiego eksportu. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego systematycznie zwiększają swój udział w eksporcie ogółem (szacuje się, że w roku ubiegłym udział ten przekroczył 60%), a tempo wzrostu eksportu realizowanego przez te podmioty jest ponad dwukrotnie wyższe od tempa wzrostu eksportu pozostałych przedsiębiorstw. Dzięki swym powiązaniom handlowym i finansowym z macierzystymi korporacjami za granicą, łatwiejszemu dostępowi do źródeł finansowania oraz szerokim możliwościami kompensowania wydatków importowych wpływami z eksportu w ramach wspólnych sieci zaopatrzenia i zbytu, podmioty te są z reguły znacznie mniej wrażliwe na wahania popytu, cen światowych oraz kursów walutowych. Uwarunkowania te, a w szczególności czynnik kursowy, w znacznej mierze tłumaczą utrzymanie się relatywnie wysokiej dynamiki eksportu w roku ubiegłym, pomimo znacznej aprecjacji złotego. Powyższe względy wskazują na znaczenie utrzymania dalszej dynamicznej absorpcji BIZ w polskiej gospodarce.

Spis tabel

Tabela 1.	Prognoza tempa wzrostu eksportu i importu w latach 2006–2007	7
Tabela 2.	Relacje eksportu do PKB w latach 2000–2005	9
Tabela 3.	Obroty handlu zagranicznego w 2005 r. (w USD i EUR)	12
Tabela 4.	Saldo rachunku obrotów bieżących w latach 2000–2005	13
Tabela 5.	Obroty handlu zagranicznego w latach 2000–2005	16
Tabela 6.	Zmiany struktury geograficznej obrotów towarowych w latach 2004–2005 w mln EUR	26
Tabela 7.	Wpływ zmian cen ropy naftowej i gazu na wartość importu tych surowców do Polski	31
Tabela 8.	Struktura towarowa obrotów handlowych Polski w latach 2004–2005 w mln EUR	33
Tabela 9.	Towary dominujące w polskim eksporcie w 2005 r.	38
Tabela 10.	Towary dominujące w polskim imporcie w 2005 r.	40
Tabela 11.	Kursy PLN/USD/EUR w latach 2004–2005	45

Spis wykresów

Wykres 1.	Tempo wzrostu światowego PKB	6
Wykres 2.	Zmiany wskaźnika zrównoważenia obrotów handlu zagranicznego od 1991 r.	10
Wykres 3.	Zmiany tempa wzrostu obrotów handlu zagranicznego w latach 2000–2005	14
Wykres 4.	Obroty handlu zagranicznego Polski w latach 2003–2005 (w mln EUR).....	16
Wykres 5.	Dynamika wolumenu eksportu i importu w latach 2000–2005 (rok poprzedni=100)	17
Wykres 6.	Struktura geograficzna obrotów handlu zagranicznego w 2005 r.	25
Wykres 7.	Struktura towarowa polskiego eksportu w 2005 r. na tle roku 2004 i 2001	35
Wykres 8.	Struktura towarowa polskiego importu w 2005 r. na tle roku 2004 i 2001	35
Wykres 9.	Zmiany średnich cen ropy naftowej i gazu ziemnego w latach 2000–2005	48